

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΑΓΓΕΛΗ

Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὰ ἐπιτεύγματα τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως δεκαετίαν ἀλληλοδιαδέχονται τὸ ἓν τὸ ἕτερον καὶ ὁ κόσμος δὲν προφθάνει νὰ θαυμάσῃ τὸ ἓν, διότι ἓν ἄλλο παρασκευάζεται διὰ νὰ ἐκπλήξῃ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐπιστημονικαὶ καὶ τεχνολογικαὶ ἐξελίξεις ἀνατρέπουν τὸν ρυθμὸν τῆς παραγωγῆς, τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῆς οἰκονομίας, ἔτι δὲ περισσότερον τὰς μεθόδους καὶ τὴν διαδικασίαν τῶν μελετῶν καὶ τοῦ προγραμματισμοῦ.

Ἡλεκτρονικοὶ ὑπολογισταὶ ἀντικατέστησαν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν καὶ μία μόνον μηχανὴ ἀνεπλήρωσε χιλιάδας ἐγκεφάλων καὶ ἀνθρωπίνων χειρῶν.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐξειλιγμένης ταύτης τεχνικῆς ἔχουν ἄμεσον ἀντίκτυπον καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν τρόπον ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον ἀνυψώθη καὶ τὰ αἰτήματα τῶν κοινωνικῶν ομάδων ἐνεφανίσθησαν πολυπληθέστερα.

Ἐν ὄψει τῆς ἐντόνου κοινωνικότητος, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ οἰκονομία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη διαβίωσις, τὰ ἐμφανιζόμενα ἀντιστοίχως κοινωνικὰ φαινόμενα κατέστησαν πολυσυνθετώτερα καὶ ἡ ἐπίλυσίς των δυσχερεστάτη.

Ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη εἰς τὸν τομέα τοῦτον δὲν δύνανται νὰ ἐργασθῶν κεχωρισμένως. Τὰ κοινωνικὰ προβλήματα ἀτενίζονται συνδυασμένως, ἡ ἀντιμετώπισίς των δὲ δὲν εἶναι κατωρθωτὴ ἐὰν ὁ προγραμματισμὸς δὲν μεθοδευθῇ τόσον ἀπὸ τὴν μελέτην καὶ τὴν συνθετικὴν ἐργασίαν τῆς ἐπιστήμης, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν πρακτικὴν μεθοδολογίαν τῆς πολιτικῆς.

Τούτων συνέπεια εἶναι, ὅτι ὁ ρόλος τοῦ συγχρόνου ἐθνικοῦ Κράτους κατέστη ἐρευνητικὸς, ἐνεργὸς καὶ πολυδυναμικὸς κατὰ τὴν διαδικασίαν μελέτης καὶ ἐπίλυσεως τῶν ἀνθρωπίνων προβλημάτων.

Τὸ Κράτος σήμερον δὲν λαμβάνει μόνον τὴν θέσιν τοῦ ρυθμιστοῦ τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τοῦ ἐγγυητοῦ τῶν ἐλευθεριῶν τῶν πολιτῶν. Εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἐγγυητὴς τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων. Ἡ σύγχρονος θέσις του ἐκαλύφθη ἀπὸ τὸν τίτλον «τοῦ Κράτους Προνοίας», τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι ἡ

πολιτεία ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀδιάφορος εἰς τὰ προβλήματα τῶν πολιτῶν της, ἀλλὰ τοῦναντίον λαμβάνει μέτρα διὰ τὴν ἐπίλυσίν των.

Κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς του ταύτης τὸ Κράτος μεριμνᾷ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν εἰς τοὺς πολίτας του ἐνὸς ἱκανοποιητικοῦ ἐπιπέδου εὐημερίας ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις διὰ τὴν συνεχή προσαρμογὴν τῆς πολιτικῆς του ἐπὶ σκοπῷ βελτίωσης τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῶν κοινωνικῶν ομάδων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀσθενεστέρων οἰκονομικῶς καὶ κοινωνικῶς τάξεων ὡς καὶ τῶν ἀναιτίως περιερχομένων εἰς κατάστασιν ἀνάγκης.

Βασικῶς ὁ στόχος τῆς εὐημερίας ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἢ ὅποια ἐπιτυχανόμενῃ ἐπιφέρει ταυτοχρόνως τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν κοινωνικὴν πρόοδον καὶ ἐξέλιξιν.

Ἄλλὰ ὡς ὀρθῶς ὑποστηρίζεται ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ αὐτοσκοπὸν, κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τοὺς στόχους της χωρὶς τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ὅτι ὁ προγραμματισμὸς τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, δὲν ἀποχωρίζειται τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως.

Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι ἀντιστοίχως ἡ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ πολιτικὴ εἶναι ἀλληλοσυνδεδεμένα καὶ ἀλληλοεπηρεαζόμενα ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς κοινωνικοὺς καὶ οἰκονομικοὺς συντελεστάς (θεσμικαὶ διαρθρώσεις τῆς διοικήσεως, δημογραφικαὶ ἐνδείξεις, τουρισμός, δημοσιονομικοὶ δείκται, γεωργικὸς ἀναδασμός, οἰκιστικὴ ἀνάπτυξις, κοινωνικὴ ἀσφάλεια κλπ.).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΕΝΝΟΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1. Ὑπὸ τὴν εὐρεῖαν ἔννοιαν «Προγραμματισμὸς» εἶναι πᾶσα ἐργασία ἀποσκοποῦσα εἰς τὸν συστηματικὸν προκαθορισμὸν τῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ συνθέσουν μίαν μελλοντικὴν κατάστασιν.

Μὲ τὴν ἀπλὴν ταύτην ἔννοιαν, προγραμματισμὸν ἀκολουθεῖ ἡ οἰκογένεια εἰς τὴν διαβίωσίν της, μὲ προγραμματισμὸν πρωτογόνου μορφῆς ἐργάζεται ὁ μικροεπιχειρηματίας κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐργασιῶν του, προγραμματισμὸν σχεδιάζει τὸ Σωματεῖον εἰς τὴν πορείαν τῶν ἐπιδιώξεών του κ.ο.κ.

Τὸν αὐτοσχέδιον προγραμματισμὸν, θὰ συναντήσωμεν εἰς πᾶσαν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐκδήλωσιν.

Τὸν προγραμματισμὸν ἐχρησιμοποίησαν, ἐκαλλιέργησαν καὶ ἐμεθόδευσαν, τὸ πρῶτον, αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις.

Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν συναγωνισμὸν καὶ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ κεφάλαιόν της, ὑπῆρξεν ὁ προπομπὸς τοῦ προγραμματισμοῦ. Ἦδη δὲν ἀποτελεῖ σχῆμα λόγου, ἐὰν λεχθῆ, ὅτι καμμία ὄργανωμένη κοινωνικὴ ἐκδήλωσις καὶ καμμία ἀξιόλογος οἰκονομικὴ μονὰς δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ καὶ νὰ ἀποδώσῃ ἀποτελεσματικῶς χωρὶς προγραμματισμὸν.

2. Εἰς τὴν διοικητικοοικονομικὴν λεκτικὴν, προγραμματισμὸς σημαίνει, τὴν, βάσει τῶν ὑπαρχόντων δεδομένων, ἐκ τῶν προτέρων ἐπιστημονικὴν κατάστροφον σχεδίου, μὲ σκοπὸν τὴν πραγματοποιήσιν ὀρισμένου ἀποτελέσματος, εἰς τὸν συντομώτερον δυνατὸν χρόνον καὶ μὲ ὅσον δυνατὸν μικροτέραν δαπάνην.

Ἡ, διὰ τοῦ προγραμματισμοῦ, καταβαλλομένη προσπάθεια ἀποσκοπεῖ εἰς τὸ νὰ ἀποτρήσῃ τὴν τυχαίαν καὶ ἀνεπηρέαστον ἐξέλιξιν τῆς οικονομικῆς ζωῆς καὶ νὰ κατευθύνῃ ταύτην — κατὰ τὸ δυνατὸν — πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρων καὶ καλλιτέρων ἀποτελεσμάτων.

Τὰ νεώτερα μέσα τῆς ἐφαρμοζομένης ἐν τῇ ἐπιστῇ τεχνικῆς, χάρις εἰς τὰ ὅποια ὁ προγραμματισμὸς συνθέτει εὐχερῶς τὰ στοιχεῖα τῆς στατιστικῆς, τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων καὶ τῶν πολυπλόκων οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν μεγεθῶν, τὰ ὅποια σχετίζονται μὲ τὸ ὑπὸ προγραμματισμὸν ἀντικείμενον, διευκολύνουν τὰς μεθόδους προβλέψεως κατὰ τὴν ἐκπόνησιν καὶ σχεδίασιν τοῦ προγραμματισμοῦ ἀκόμη καὶ ὅταν οὗτος ἀναφέρεται εἰς ἔργα ἐθνικῆς ἰδίας κλίμακος (βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις, ἀναδιάρθρωσις γεωργικῶν καλλιεργείων, ὀργάνωσις συστήματος κοινωνικῆς ἀσφαλείας, χωροδιάταξις οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων, ὀργάνωσις τομέων δημοσίας ὑγείας κ.ο.κ.).

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ὅτε οἱ στόχοι εἶναι πολλοί, ἀνομοιόμορφοι, σύνθετοι καὶ ἐνίοτε ἀνισοπέδου χρονικῆς διαρκείας δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ προγραμματισμοῦ ἀλλὰ περὶ «πολυπρογραμματισμοῦ».

3. Διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ προγραμματισμοῦ ἐπιδιώκεται :

- α. Ἡ, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν καταλλήλων μεθόδων καὶ μέσων πρᾶγμα- τωσις ἐνὸς κοινωνικοῦ ἢ οικονομικοῦ σκοποῦ ἢ συνδυασμοῦ τούτων.
- β. Ἡ, διὰ τῆς διαθέσεως τῶν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐλαχίστων οικονομικῶν κεφαλαίων, ἐπίτευξις τοῦ μεγαλυτέρου ἀποτελέσματος καὶ
- γ. Ἡ, διὰ τοῦ ἐπιτυγχανομένου σκοποῦ, ἐξασφάλισις τῶν μεγίστων ὠφελιμάτων ὑπὲρ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἡ ὠφελιμότης αὕτη, δύναται νὰ προκύπτῃ εἴτε εὐθέως ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἔργου (ἀπόδοσις εἰς τὴν καλλιέργειαν εἴτε εὐθέως ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἔργου (ἀπόδοσις εἰς τὴν καλλιέργειαν εἴτε ἐδάφους λόγῳ ἀποξηράνσεως λίμνης), εἴτε ἐμμέσως κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ (ἀπασχόλησις τμήματος ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ), εἴτε μελλοντικῶς ὅτε τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀναμενόμενον ἢ τεκμαίρεται ἐκ τῆς ἀποφυγῆς ἄλλων ἀναποφεύκτων δαπανῶν (παιδεία, προληπτικὴ ὑγιεινὴ κλπ.).

Κατὰ τὴν διαδικασίαν τοῦ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ ὁ στόχος τῆς κοινωνικῆς ὠφελιμότητος καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως εὐημερίας εἰς εὐρέα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ δὲν συνδυάζεται πάντοτε μὲ τὴν μεγέθυνσιν τῶν ποσοτικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας.

Τοῦτο, ὡς προελέχθη, ἀποτελεῖ ἀπόρροίαν τῶν νέων ἀντιλήψεων, αἰτί- νες ἀπεδέχθησαν τὸν ρόλον τοῦ συγχρόνου Κράτους, ὡς Κράτους Προνοίας, τὸ ὅποιον ἐντὸς τῶν διαδικασιῶν τῆς οἰκονομίας του, ὑπηρετεῖ πρωτίστως τὸ κοινο- νικὸν σύνολον καὶ τὴν γενικὴν εὐημερίαν.

4. Τὰ στάδια τῆς διαδικασίας, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν, διὰ τοῦ κατὰ τ' ἀνωτέρω σχεδιαζομένου προγραμματισμοῦ, ἐπιδιωκομένων σκοπῶν, ὑλοποιοῦνται διὰ σειρᾶς νομοθετικῶν μέτρων, ὑπουργικῶν ἀποφάσεων, διοικητικῶν πράξεων ἢ ἄλλων ἀναλόγων ἐκδηλώσεων εὐρισκομένων ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ σύνολον τῶν πράξεων τούτων ἀπαρτίζουν τὴν σχηματικὴν ἀπεικόνισιν τοῦ ἐγκρινομένου προγράμματος.

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος, προκειμένου περὶ ἔργων ἢ ἐπιτεύξεως σκοπῶν ἐθνικῆς κλίμακος δύναται νὰ ἀνατίθεται εἴτε εἰς ἓνα καὶ μόνον φορέα ἢ ἀναλόγως τῆς κατανομῆς τῶν ἐνεργειῶν εἰς πολλοὺς φορεῖς, ὅτε καὶ τὸ πρόγραμμα ὑποδιαιρεῖται εἰς ἀντίστοιχα τμήματα.

Τὰ προγράμματα ποικίλλουσι εἰς χρόνον διαρκείας, ὕψος δαπάνης, τρόπον ἐκτελέσεως καὶ μεθόδους ἐφαρμογῆς, ἀναλόγως τῶν ἐκ τοῦ προγραμματισμοῦ ἐπιδιωκομένων εἰδικωτέρων σκοπῶν καὶ ἀναμενομένων ἀποτελεσμάτων.

Ὁ συντονισμὸς τοῦ προγράμματος ἢ τῶν κατὰ μέρος προγραμμάτων ἀποτελεῖ ὡσαύτως ἓν σημαντικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ προβλέπηται ὑπὸ τοῦ προγραμματισμοῦ. Εἶναι δὲ τόσον σημαντικὸς ὁ ρόλος τοῦ παράγοντος τούτου, ὅσον σημαντικὸς εἶναι ἐπίσης καὶ ὁ ρόλος τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος.

5. Κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς κρατικῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς, οἱ ὅροι προγραμματισμοῦ καὶ πρόγραμμα χρησιμοποιοῦνται ἐν ἐκτάσει καὶ πολλακίς συγκεχυμένως. Πολλάκις μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ προγραμματισμοῦ καλύπτεται τὸ ἐξαγγελλόμενον πρόγραμμα ἢ ἀντιστρόφως μὲ τὸ ἀνακοινοῦμενον πρόγραμμα αὐτονοεῖται καὶ ὁ προηγηθεὶς προγραμματισμὸς ὡς καὶ οἱ δι' αὐτοῦ ἐπιδιωκόμενοι ἀπώτεροι οἰκονομικοὶ καὶ κοινωνικοὶ στόχοι.

Ἡ διὰ προγραμματικῶν ἀποφάσεων ἐκδηλουμένη οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ Κυβερνητικὴ Πολιτικὴ, δύναται νὰ ἀφίστανται τοῦ ἀντιστοίχου προγραμματισμοῦ κατὰ τ' ἀκόλουθα σημεῖα :

- α. Κατὰ τὴν δύναμιν ἐπιβολῆς τῶν. Ὁ προγραμματισμὸς ἀποτελεῖ ἔργον μελέτης τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν εἰδικῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποτελεῖ γνωμοδοτικὴν ὕλην, ἐνῶ ἢ διὰ τῶν προγραμματικῶν ἀποφάσεων ἐκφραζομένη Κυβερνητικὴ Πολιτικὴ, τοῦλάχιστον διὰ τοὺς δημοσίους φορεῖς συνεπάγεται ὑποχρεωτικὴν ἐφαρμογὴν.
- β. Κατὰ τὸ περιεχόμενον. Ὁ προγραμματισμὸς δύναται νὰ ἔχῃ διάφορον περιεχόμενον τῶν λαμβανομένων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως προγραμματικῶν ἀποφάσεων. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἐκτιμᾷ τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ στοιχεῖα τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα καὶ ἀποφασίζει ἀναλόγως πρὸς τὴν πολιτικὴν σκοπιμότητα καὶ ἐν συσχετισμῷ μὲ τοὺς διαθέσιμους πόρους.
- γ. Κατὰ τὴν χρονικὴν διάρκειαν. Ὁ προγραμματισμὸς, δύναται νὰ ἀτενίσῃ εἰς μακροχρόνιον ἐφαρμογὴν, ἐνῶ ἢ ἀντίστοιχος Κυβερνητικὴ πολιτικὴ, μὴ ἐπιθυμοῦσα ἐνδεχομένως τὴν παράτασιν τῆς ἐφαρμογῆς πρὸς ἀνα-

μονήν αποτελεσμάτων, δύναται νά περιορίση τὸν χρόνον ἐκτελέσεως τῶν προγραμμάτων, προσδιορίζουσα εἰς ταῦτα ἐνιαύσιον, διετή, πενταετή κ.λ.π. χρονικὴν περίοδον ἢ ἀκόμη κατατέμνουσα ταῦτα εἰς ἐιδικὰ προγράμματα (γεωργικὸς ἀναδασμὸς, τουρισμὸς, κατοικία, ὁδοποιΐα, ἀναδιοργάνωσις σιδηροδρόμων κλπ.). Ἡ συνήθης διάρκεια τοῦ προγράμματος εἶναι 3-5 ἔτη. Μακροτέρα περίοδος ἐφαρμογῆς προγράμματος, καθιστᾷ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπισηπάλῃ, λόγῳ κυρίως τῆς ἀβεβαιότητος τῶν δεδομένων καὶ τῆς μὴ δυνατότητος προβλέψεως ἐπελεύσεως νέων φαινομένων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ὡς προελέχθη, ὁ οἰκονομικὸς καὶ ὁ κοινωνικὸς προγραμματισμὸς δὲν δύναται νά δράσουν ἀνεξαρτήτως, δεδομένου ὅτι οἱ στόχοι συμπίπτουν καὶ ἡ μεθοδολογία τῶν τελεί ἐν ἀλληλοεξαρτήσει. Οἱ σύγχρονοι κοινωνιολόγοι δέχονται ὅτι «ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις δὲν ἀποτελεῖ αὐτοσκοπὸν ἀλλὰ μέσον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως». Ἐν τούτοις, πρὸς πληρεδιά τὴν πραγματοποιήσιν τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, πρὸς πληρεστήραν ἐξ ἐιδικεύσιν τῶν ὀρισμῶν, δυνάμεθα νά διακρίνωμεν τοὺς ὅρους καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προγραμματισμοῦ ὡς ἀκολούθως :

1) Οἰκονομικὸς Προγραμματισμὸς.

Μὲ τὸν ὅρον «Οἰκονομικὸς Προγραμματισμὸς» ἐννοοῦμεν τὴν σχεδιάσιν μέτρων (νομισματικῶν, δημοσιονομικῶν, ἐκβιομηχανικῶν κλπ.) διὰ τῶν ὁποίων προβλέπεται, ὅτι θὰ ἐπιτευχθοῦν προδιαγεγραμμένοι στόχοι εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς Χώρας. Ἡ ἀξιολόγησις τοῦ σχεδίου θὰ συσχετίζεται μὲ τὴν πρόβλεψιν τῆς ἰκανότητος, ὅπως διὰ τὸν προτεινομένων μέτρων ἐξασφαλίσθῃ ὁ ἐπιθυμητὸς σκοπὸς μὲ μικρότερον κόστος καὶ μεγαλύτερον οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν ἀποτέλεσμα.

2) Κοινωνικὸς Προγραμματισμὸς.

Ὁ ὅρος «Κοινωνικὸς Προγραμματισμὸς» ἂν καὶ δὲν ἔχη εἰσέτι διεθνῶς ἐννοιοποιηθῇ, δύναται νά λεχθῇ ὅτι ὑποδηλοῖ τὴν, βάσει κοινωνικῶν μελετῶν, κατάστρωσιν σχεδίου, ἀποβλέποντος εἰς τὴν κάλυψιν κοινωνικῶν ἀναγκῶν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν κοινωνικῆς διαβιώσεως καὶ προόδου τοῦ πληθυσμοῦ.

Ὁ κοινωνικὸς προγραμματισμὸς, ὡς προελέχθη, ἔχει σκοπὸν τὴν προδιαγραφὴν τῶν μελλοντικῶν κοινωνικῶν ἐξελίξεων, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ καλλιτέρου ἀποτελέσματος κοινωνικῆς εὐημερίας. Ἐν τῇ ἐπιδίωξιν ταύτῃ δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν, διότι ἡ κοινωνικὴ ἐπιδίωξις ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς γενικωτέρας Κυβερνητικῆς πολιτικῆς καὶ ὡς τοιαύτη, διαμορφοῦται ἀναλόγως τῶν πολιτικῶν σκοπιμοτήτων καὶ τῶν τασομένων κυβερνητικῶν στόχων.

Ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ, σήμερον δὲν περικλείεται εἰς τὰ παλαιότερα πλαίσια

τῆς προστασίας τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν. Περιλαμβάνει ὅλα τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὰς κοινωνικὰς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὰ ἀναφεύμενα κοινωνικὰ προβλήματα, τείνει δὲ νὰ λάβῃ χαρακτῆρα καθολικότητος. Σκοπὸς τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς εἶναι, ὡς ἐλέχθη, ἡ ἐξύψωσις τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου καὶ ἡ γενικὴ κοινωνικὴ πρόοδος καὶ εὐημερία.

Οἱ ὡς ἀνωτέρω στόχοι τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἀποβλέπουν εἰς τὴν γενικὴν ἄνοδον τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου καὶ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς καθολικῆς εὐημερίας. Δηλαδή εἰς σκοποὺς τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ ἀγνοήσῃ καὶ ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ. Οἱ συντελεσταὶ τῆς μιᾶς πολιτικῆς ἐπηρεάζουν τοὺς συντελεστάς τῆς ἄλλης καὶ τὰνάπαλιν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου σχεδιασμός ἀνεξαρτήτου οἰκονομικῆς ἢ κοινωνικῆς προγράμματος, χωρὶς ταυτοχρόνως τὰ στοιχεῖα, οἱ συντελεσταὶ καὶ οἱ στόχοι νὰ ἀλληλοσυνδεθοῦν καὶ νὰ ἀλληλοεπηρεασθοῦν, θὰ ὠδήγει εἰς ἀνεφάρμοστα ἢ οὐκ εἰς κοινωνικῶς ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα. Ἡ ἀνάπτυξις μιᾶς Χώρας πρέπει νὰ συμβαδίζῃ καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον ἄρμονικὸν καὶ ἐπὶ τῶν δύο τούτων ἀρτηριῶν.

Οἱ λόγοι οὗτοι δικαιολογοῦν καὶ ἐπιβάλλουν, ὅπως ὁ προγραμματισμὸς ἀναπτύξεως διενεργηθῆται μὲ ἀλληλοσύνθεσιν τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν στόχων, εἰς τρόπον ὥστε διὰ τούτων νὰ ἐπιτυγχάνεται ὄχι μόνον ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομίας ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνικὴ εὐημερία.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Ἐννοια καὶ ἐπιδιώξεις Κοινωνικῆς Πολιτικῆς.

Ἡ πρόοδος τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν καὶ τὸ διαρκῶς ἐντονώτερον προβαλλόμενον καθῆκον τοῦ Κράτους εἰς τὴν ἔρευναν καὶ διακρίβωσιν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐκ τούτων ἀναφυομένων κοινωνικῶν προβλημάτων ἔφερεν εἰς τὸ προσκήνιον τῆς ἐπικαιρότητος τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν.

Μὲ τὸν ὄρον αὐτὸν καλεῖται τὸ σύνολον τῶν νομικοκοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν μέτρων καὶ θεσμῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ σταθερὰ βελτίωσις τῶν σταθμητῶν ὄρων διαβιώσεως τῶν κοινωνικῶν ομάδων καὶ ἰδίως τῶν ἐξ αὐτῶν οἰκονομικῶς ἀσθενεστέρων.

Ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ διὰ τῶν λαμβανομένων μέτρων καὶ τῶν λειτουργούντων συστημάτων προσφορᾶς κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν ἀπευθύνεται ἄλλοτε εἰς τὰς ἀνώνυμους κοινωνικὰς ομάδας καὶ ἄλλοτε εἰς συγκεκριμένας ομάδας ἢ κατηγορίας ἀνθρώπων.

Ἄναμφισβήτητον πάντως εἶναι, ὅτι τὰ ὅρια τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς πολιτικῆς εἶναι, ὡς ἐλέχθη, κατὰ πολὺ ἐν ῥύτῃ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πρὸ ἐτῶν ἔθετον οἱ κοινωνιολόγοι, οἱ ὁποῖοι ἐδέχοντο ὅτι κύριος σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων τῶν ἐργαζομένων (ἐργατικὸν ζήτημα).

2. Περιεχόμενον κοινωνικῆς πολιτικῆς.

Ἡ ἀποστολὴ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς εἶναι εὐρύτατον. Ἀντικείμενα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς ἐν τῇ πράξει εἶναι ὅλα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων καὶ εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς περιμέτρου αὐτῆς, ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ, δύναται νὰ περιληφθῇ ἡ πλήρης ἐργασιακὴ ἀπασχόλησις, οἰκισμοὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια, ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ κοινοτικὴ ἀνάπτυξις, ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλεια, ἡ προστασία τῆς ὑγείας, ἡ διατροφή, ἡ προστασία τῆς οἰκογενείας, ἡ κατοικία, ἡ μέριμνα ὠρισμένων κοινωνικῶν ὁμάδων ἐχουσῶν ἀνάγκην εἰδικῆς μεταχειρίσεως (ἀνάπηροι, γέροντες, πρόσφυγες, μετανάσται κλπ.), ἡ κατοχύρωσις τῶν συνδικαλιστικῶν ἐλευθεριῶν καὶ γενικῶς ἡ προστασία τῶν κοινωνικῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ἐν τούτοις, ἐκ τούτων δέον νὰ διακρίνωμεν τὰ κυριώτερα, τὰ ὅποια ἀνήκουν ἀναμφισβητήτως εἰς τὸν χῶρον τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ δὲν ἐμπελέκονται ἀμέσως μὲ τὴν δημοσιονομικὴν καὶ γενικώτερον τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν.

Οὕτω, οἱ στόχοι τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, δύναται νὰ διακριθοῦν ὡς ἀκόλουθος :

A. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΣ

Τὰ λαμβανόμενα διὰ τοῦ τομέως τούτου μέτρα ἀποσκοποῦν εἰς τὴν συστηματοποίησιν καὶ κατοχύρωσιν τῆς ἐργατικῆς ἀπασχολήσεως, εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ἀπολύσεων καὶ εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν κατάρτισιν καὶ εἰδίκευσιν τῶν ἐργατῶν.

Ἡ ἀνεργία εἶναι ἐκ τῶν πλέον ἀνησυχητικῶν φαινομένων εἰς τὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς. Ἡ ἀνεργία ἐκμηδενίζει τὸ εἰσόδημα, κυκλώνει τὴν οἰκογένειαν διὰ τῆς συσσωρεύσεως τῶν ἀναγκῶν, ὠθεῖ εἰς ἀντικοινωνικὰς τάσεις, ἀπαγοητεύει τὸν ἄνεργον καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἐπιφέρει τὴν ἐξάθλιωσιν. Αἱ κοινωνικαὶ συνέπειαι εἶναι ἐπικίνδυνοι διὰ τὸν ἄνεργον, τὴν οἰκογένειάν του καὶ τὴν κοινωνίαν.

Ἡ ἀνεργία εἶναι δημιούργημα τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τῆς συγκεντρώσεως τῶν πληθυσμῶν εἰς τὰ ἄστικά κέντρα. Ἡδη οἱ κοινωνιολόγοι θεωροῦν τὴν ἀνεργίαν ὡς ἀναπόφευκτον συνέπειαν τῆς ἀναπτυσσομένης οἰκονομίας καὶ τῶν νέων τεχνολογικῶν μεθόδων παραγωγῆς καὶ διακινήσεως τῶν ἀγαθῶν.

Κατὰ τὴν ἐπιστήμην, ἡ ἀνεργία εἶναι ἡ κατάσταση ἐλλείψεως ἐργασίας, ἀναλόγου πρὸς τὰ προσόντα τῶν προσφερομένων νὰ ἐργασθοῦν ὑπὸ τοὺς γενικῶς ἰσχύοντας ὅρους.

Ἡ ἀνεργία διακρίνεται εἰς :

1) Ἀνεργίαν τριβῆς. Αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν κεντρικῆς ὀργανώσεως πρὸς διοχέτευσιν τοῦ πλεονάζοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς τοὺς τῶπος ζήτησεως ἐργασίας.

2) Ἐποχιακὴν ἀνεργίαν, προκαλουμένην λόγῳ ἐλλείψεως ἀπασχολήσεως εἰς ὄρισμένην ἐποχὴν καὶ

3) Διαρθρωτικὴν ἀνεργίαν, ὀφειλομένην εἰς τὴν ἐφαρμογὴν νέων μεθόδων ἐργασίας καὶ νέων συστημάτων παραγωγῆς ἢ ἐκμεταλλεύσεως.

Ἡ ἀνεργία ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τῶν συγχρόνων Κρατῶν διὰ μεθοδικῶν κοινωνικοοικονομικῶν μέτρων, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι :

α. Ἡ κατανομή τῆς ὑπαρχούσης ἐργασίας μεταξὺ τοῦ συνόλου τῶν ἐργαζομένων εἰς ὄρισμένην εἰδικότητα.

β. Ἡ δι' ἐκπαιδεύσεως ἢ ταχυρρυθμῶν συστημάτων ἐπανειδικεύσεως τῶν ἐργαζομένων, ἐπὶ σκοπῷ προσαρμογῆς τῶν εἰς τὰ σύγχρονα συστήματα ἐργασίας.

γ. Ἡ ἐφαρμογὴ μέτρων κοινωνικοποιήσεως τῆς ἐργασίας (ἔξοδος τοῦ ἐπαγγέλματος εἰς μικρότερα ὄρια ἡλικίας).

δ. Ἡ ἀσφάλισις τῆς ἀνεργίας καὶ

ε. Ἡ παροχὴ μέτρων προνοίας, εἰς περιπτώσεις ἐνδείας, μὴ καλυπτομένας ὑπὸ τοῦ συστήματος Κοινωνικῆς Ἀσφαλείας.

Ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ τῶν συγχρόνων κρατῶν, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν δημιουργίαν συνθηκῶν ἐξαφανίσεως τῆς ἀνεργίας ἢ μειώσεως ταύτης εἰς τὰ ἀνεκτὰ ὄρια μέχρι 4%, μὲ δικαίαν ἀμοιβὴν καὶ καταλλήλους ὄρους ἐργασίας, καλεῖται πολιτικὴ πλήρους ἀπασχολήσεως.

B. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Ὁ θεσμὸς τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας, διάδοχος κατ' ἀρχὰς τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως καὶ σήμερον τοῦ μέχρι πρὸ ἐτῶν ἰσχύοντος συστήματος κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, ἀποτελεῖ τὴν δικαίωσιν τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀξιοῦν τὴν ἀσφάλειαν ὄχι ὀρισμένων κατηγοριῶν ἐργαζομένων, συνδεομένων διὰ σχέσεως ἐξηρητημένης ἐργασίας, ἀλλὰ τοῦ συνόλου τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἔναντι ὄλων τῶν κινδύνων.

Ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλεια διασφαλίζουσα τὸν ἐργαζόμενον ἔναντι τῶν κινδύνων, οἱ ὁποῖοι ἀπειλοῦν τὸν ἴδιον καὶ τὴν οἰκογένειάν του, στερεοποιεῖ τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα, διασφαλίζει τὴν ἐμπιστοσύνην του πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Κράτος καὶ τὸν συγκρατεῖ ἀπὸ τὰς ἀντικοινωνικὰς ἐκτροπὰς.

Ὁ θεσμὸς τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας εὐρίσκεται ἐν ἐφαρμογῇ εἰς ὅλας τὰς ἀνεπτυγμένας Χώρας τοῦ ἐλευθέρου δυτικοῦ πολιτισμοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ὑφίσταται ἐνιαῖος σχηματικὸς τύπος καὶ ταυτόσημον σύστημα ἐφαρμογῆς. Ἐκαστος θεσμὸς διαμορφοῦται ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν συνθηκῶν ἐκάστης χώρας, εἶναι δὲ συνάρτημα τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα συνθέτουν τὴν δυναμικὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας τῆς.

Ἱστορικῶς, ὁ θεσμὸς τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας δύναται νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ὅτε οἱ ἡγεμόνες διένειμον τὰ λάφυρα εἰς τοὺς πολεμιστὰς ἢ ἐχορήγουν συντάξεις εἰς τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ.

Ἡ παροχὴ μέσων περιθάλψεως ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς φιλανθρωπίας καὶ ἰδίᾳ

Παρ' ἡμῖν, ὡς γνωστόν, τὸ σύστημα κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καλύπτει σχεδὸν τὸ σύνολον τοῦ ἐργατικοῦ καὶ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ λειτουργεῖ κατὰ τρόπον σύγχρονον.

Αἱ ἀδυναμίαι τῆς διαρθρωτικῆς λειτουργίας καὶ τῆς ὀργανώσεώς του ἔχουν ἐπισημανθῆ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐλπίζεται, ὅτι διὰ τῆς συνεχιζομένης ἐμπεριστατωμένης μελέτης, ταχέως θὰ ἀναγγελθῆ μία καλλιτέρα ὀργάνωσις τοῦ θεσμοῦ, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον θὰ ἐξασφαλίσῃ μίαν ἀρτιωτέραν καὶ ἀποτελεσματικωτέραν λειτουργίαν ἀλλὰ καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἐγγύησιν διὰ τὸ μέλλον τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐλληνικῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων.

Ὁ ἐκσυγχρονισμὸς οὗτος ἐπιβάλλεται ἀκόμη ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἀναπτυσσομένης μετὰ ταχύτατον ρυθμὸν ἐλληνικῆς οἰκονομίας.

Γ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Διὰ τῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῆς ὑγείας ἀποσκοπεῖται ἡ διασφάλισις τῆς φυσικῆς καὶ διανοητικῆς ὑγείας τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ ἡ πρόληψις, διάγνωσις καὶ θεραπεία τῶν ἀσθενειῶν.

Ἐπιδιώξις τῆς κοινωνικῆς ταύτης πολιτικῆς εἶναι νὰ καλύψῃ ἐν συνόλῳ τὴν προστασίαν τῆς ὑγείας ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ (δημοσία ὑγεία, προληπτικὴ ὑγιεινὴ, νοσοκομειακὴ περίθαλψις, ἰατροφαρμακευτικὴ μέριμνα, ἰατρικὴ ἐργασία κλπ.) καὶ νὰ μεταβάλῃ τὸ σύστημα εἰς ἐθνικὸν θεσμὸν μετὰ στόχον τὴν πλήρη κοινωνικοποίησιν τῆς ἰατρικῆς.

Εἰς τὸν ἴδιον τομέα ὑπάγεται ὡσαύτως ἡ παρασκευὴ καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν φαρμακευτικῶν παρασκευασμάτων.

Δ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ἡ πολιτικὴ αὕτῃ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν διεθνοποίησιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, ἐπὶ σκοπῷ ὁμοιομόρφου ἐπιλύσεως αὐτῶν, ἐν ὄψει τῆς αὐξανομένης διακινήσεως ἰδίᾳ μεγάλης μάζης ἐργαζομένων ἀπὸ μιᾶς χώρας εἰς ἕτεραν.

Ε. ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ὅρισμὸς καὶ ἄμεσοι στόχοι Στεγαστικῆς Πολιτικῆς.

Ἡ κατοικία, ὡς μία ἐκ τῶν πρωταρχικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ περαιτέρω, ὡς παράγων πολιτισμένης διαβιώσεως καὶ εὐημερίας τῆς οἰκογενείας, ἀπετέλεσεν ἀνεκαθεν ἀντικείμενον ἰδιαίτερας κρατικῆς μερίμνης.

Ἡ κατοικία, ὡς θέμα σχετιζόμενον μετὰ τὴν ὑγίαν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγικότητος καὶ γενικώτερον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας, θεωρεῖται ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον πολυπλοκά κοινωνικά προβλήματα τοῦ συγχρόνου Κράτους.

Ἐν τῷ εὐρύτερῳ προγραμματισμῷ, ἡ ἐπίλυσις τοῦ προβλήματος τῆς κατοικίας ἀντιμετωπίζεται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν γενικῶν Κυβερνητικῶν μέτρων,

ἄτινα ἀποσκοποῦν εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Χώρας.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν πόλεων καὶ χωρίων πρὸς τὰς ὀρθὰς καὶ συγχρόνους ἐξελιξίεις, ἢ ἀξιοποιήσις τοῦ ἐθνικοῦ χώρου, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν κατάλληλον χρησιμοποίησιν τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἐμφύχου καὶ ἀψύχου ὕλικου, τὸ ὁποῖον διαθέτει ἡ χώρα, ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων καὶ ἡ δημογραφικὴ κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελοῦν θέματα, τὰ ὁποῖα ἐρευνῶνται καὶ μελετῶνται παραλλήλως πρὸς τὸ στεγαστικὸν πρόβλημα.

Τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν προσπαθειῶν, αἵτινες καταβάλλονται ἐκ μέρους τοῦ Κράτους εἰς τὸν τομέα γενικῶς τῆς κατοικίας, συνθέτουν τὴν Κρατικὴν Πολιτικὴν ἐπὶ τῆς στεγάσεως.

Ἡ ἐξασφάλισις κατοικίας εἰς τὰς οἰκογενεῖας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ καλύψουν ἐξ ἰδίων οἰκονομικῶν μέσων τὴν ἀνάγκην ταύτην ἀποτελεῖ ἐν ἀπὸ τὰ θεμελιώδη κοινωνικά καθήκοντα τοῦ συγχρόνου Κράτους.

Ἡ σύγχρονος ἀνάπτυξις τῶν κοινωνικῶν, πολεοδομικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπισημῶν, αἵτινες προσδιορίζουν θετικώτερον τὰς ἀντιλήψεις περὶ τὸ θέμα τοῦτο, διεμόρφωσαν τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν ἡ ὑπαρξίς ἀνθρώπων διαβιούντων ὑπὸ ἀθλίας συνθήκας ἔχει συνεπείας δι' ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν καὶ κατὰ συνέπειαν δημιουργεῖται ὑποχρέωσις τοῦ ὀργανωμένου συνόλου διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως τούτων.

Παράγοντες, οἵτινες συνθέτουν βασικῶς τὴν ἀκατάλληλον κατοικίαν εἶναι :

Πρῶτον: Τὸ ἀκατάλληλον τῆς τοποθεσίας. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο δύναται νὰ λαμβάνηται ὑπὸ τὴν ἀντικειμενικὴν ἢ καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν ἀκόμη ἄποψιν.

Δεύτερον: Τὸ ἀκατάλληλον τῆς οἰκοδομῆς.

Τρίτον: Ἡ ἔλλειψις ἐν τῇ κατοικίᾳ στοιχειωδῶν λειτουργικῶν μέσων, ἄτινα καθιστοῦν τὴν οἴκησιν δυσχερῆ (μικρὸν ἐμβαδὸν κατοικησίου χώρου, μὴ ὑπαρξίς ἀποχωρητηρίου, κουζίνας κλπ.) καὶ

Τέταρτον: Ἡ ὑψηλὴ πυκνότης οἰκήσεων. Ταύτην προσδιορίζει ἡ ἀναλογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν δωματίων τῆς κατοικίας.

Αἱ κυριώτεραι δυσμενεῖς συνέπειαι, τὰς ὁποίας δημιουργεῖ ἡ ὑπὸ ἀκατάλληλους συνθήκας στέγασις οἰκογενειῶν ἐκδηλοῦνται :

α) Ἐπὶ τοῦ τομέως τῆς ὑγείας. Στατιστικαί ἐρευναι ἐδείξαν, ὅτι συνεπεία τῶν συνθηκῶν τούτων μειοῦται σοβαρῶς ἡ ἀνθεκτικότης τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καὶ παρουσίασαν λίαν ἠξυμνημένον τὸν δείκτην τῆς φυματώσεως καὶ ἄλλων νόσων, ἰδιαίτερος δὲ ἡλαττωμένον τὸ βάρος καὶ τὸ ὕψος τῶν ἀνηλίκων, οἵτινες διαβιοῦν εἰς ἀκατάλληλα καὶ ἀνήλια στέγαστρα.

β) Ἐπὶ τῆς παραγωγικότητος. Ἡ μειονεκτικὴ κατοικία, μὴ δυνάμην νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἄνετον ἀτμόσφαιραν τῆς κανονικῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναπαύσεως καὶ ἀναψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, συντελεῖ εὐθέως εἰς

τὴν μείωσιν τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας τῶν ὑπὸ τοιούτους ὄρους διαβιούντων ἀνθρώπων καὶ

γ) Ἐπὶ τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνικῆς προσαρμογῆς. Διὰ τὸν ὑπὸ ἀθλίας συνθήκας διαβιούντα δὲν εἶναι ἔκδηλον μόνον τὸ αἶσθημα τῆς μειονεκτικότητος καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως. Παρὰ τὴν ἀλλεπάλληλοι ψυχολογικαὶ ἀντιδράσεις συντρέχουν εἰς τὴν διαταραχὴν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχικῶν λειτουργιῶν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐπαύξησιν τῆς ἐγκληματικότητος καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τάσεων ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς.

Τὸ μεταπολεμικὸν στεγαστικὸν πρόβλημα.

Ἡ λῆξις τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου μαζί με τὰ ἄλλα ἀποτελέσματα τῶν ἀνθρωπίνων ἀπωλειῶν, τῶν ζημιῶν καὶ τῶν καταστροφῶν, ἔφεραν εἰς τὴν ἐπικαιρότητα καὶ τὸ θέμα τῆς κατοικίας. Ἡ στεγαστικὴ ὀξύτης εἰς ὅλα τὰ Κράτη ἐνεφανίσθη ἔντονος, ὠφείλετο δὲ εἰς τοὺς ἐξῆς βασικοὺς λόγους :

α) Εἰς τὴν ἀνακοπὴν τοῦ ρυθμοῦ τῆς οἰκοδομικῆς δραστηριότητος, καθ' ὅλην τὴν μακρὰν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ἣτις ἔφθασε ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἀναστολὴν τῶν ἀναγκαίων ἐπισκευῶν καὶ ἐπιδιορθώσεως τῶν οἰκιῶν.

β) Εἰς τοὺς ἀσυνήθως σφοδροὺς βομβαρδισμοὺς, οἵτινες ἐπληξάν, ταυτοχρόνως μετὰ τὴν βιομηχανίαν, ἢ ὅποια εἶχε σχέσιν μετὰ τὸν πολεμικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὸν οἰκιστικὸν πλοῦτον.

γ) Εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς ἀναλογίαν μεγαλυτέρων ποσοστῶν (τάσις ἀξίσεως γεννήσεων) καὶ τὴν μακροτέραν διάρκειαν ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου (φαινόμενον γηράσεως πληθυσμοῦ).

δ) Εἰς τὴν αὔξησιν τῶν γάμων καὶ ἐπομένως τῶν οἰκογενειακῶν μονάδων.

ε) Εἰς τὴν ἄνοδον τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου, τὴν καλλιτέραν μὲν μορφῶσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν εὐχερεστέραν προσφορὰν ὑπὸ τῆς ἀγορᾶς τῶν μέσων, τὰ ὅποια καθιστοῦν ἀνευτέραν τὴν διαβίωσιν.

στ) Εἰς τὴν τάσιν τῆς μεταναστεύσεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ εἰς τὰς ξένας χώρας.

ζ) Εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἐνοικιοστασίου. Αἱ ἕκτακτοι, συνεισῆς, τῶν πολεμικῶν γεγονότων, στεγαστικαὶ ἀνάγκαι καὶ ἡ στενότης τῶν διαθέσιμων χώρων, ἐπέβαλον τὸ ἕκτακτον τοῦτο μέτρον τοῦ περιορισμοῦ τοῦ δικαιώματος ἰδιοκτησίας καὶ τὴν διατήρησιν του ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου.

Σύγχρονοι τάσεις τῆς Στεγαστικῆς Πολιτικῆς.

Ἡ κρίσις περὶ τὴν κατοικίαν ὑπεχρέωσε τὰ Κράτη ν' ἀντιμετωπίσουσιν τὸ θέμα ὡς κοινωνικὸν πρόβλημα καὶ νὰ θέσουσιν εἰς ἐφαρμογὴν στεγαστικὰ προγράμματα, στηριζόμενα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ τῶν δεδομένων, ἅτινα παρεῖχον αἱ κοινω-

νομικαί ἔρευναι, ὅσον ἀφορᾷ τὰς συνθήκας διαβίωσης καὶ τὸ πλαίσιον τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων, ἐπὶ σκοπῷ προσδιορισμοῦ τοῦ μέτρου προτεραιότητος καὶ προσαρμογῆς ἐκάστης οἰκογενείας εἰς τὰς ἐνδείξεις τῶν βεβαιουμένων κοινωνικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τεχνικοοικονομικῶν μελετῶν, βάσει τῶν ὁποίων ἐπιταχύνεται ἡ ἀνέγερσις ὑγιεινῶν, εὐθυνῶν καὶ καταλλήλων κατοικιῶν καλυπτουσῶν τὰς στοιχειώδεις οἰκογενειακὰς ἀνάγκας, ἐντὸς ἐνὸς καλῶς ὀργανωμένου οἰκιστικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ ἐπιστημονικὴ θεμελίωσις τῶν στεγαστικῶν προγραμμάτων, ἔδωκεν εἰς ταῦτα τὴν ἐπιβεβλημένην ἔκτασιν καὶ συνέδεσε τὴν μελέτην των, οὐ μόνον μὲ τὰ θέματα τῆς τεχνικῆς ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν κοινωνικὴν, ἐπαγγελματικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν προστατευομένων — στεγαστικῶς — οἰκογενειῶν, καταστήσασα κατὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν τὴν συνεργασίαν τῶν τεχνικῶν, τῶν κοινωνιολόγων, τῶν οἰκοοῦτως ὑποχρεωτικῶν τὴν συνεργασίαν τῶν τεχνικῶν, τῶν κοινωνιολόγων, τῶν νομολόγων καὶ τῶν ψυχολόγων. Ἡ ἐντονος κοινωνικὸς πολεοθεμέλιος, ἔφερεν ἐπὶ τάπητος τὸ πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς πολεοθεμίας, ἥτις κατὰ τὴν μελέτην τῆς σχεδιάσεως τῶν νέων οἰκισμῶν, τῆς ἐπιλογῆς τῶν νέων τοποθεσιῶν καὶ τὴν σύνταξιν τῶν μελετῶν τῶν νέων κατοικιῶν, δὲν δύναται πλέον νὰ στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῶν τεχνικῶν ἐμπειριῶν, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται μὲ παράλληλον στόχον τὴν δημογραφικὴν ἐξέλιξιν τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ περιβάλλοντος τοῦ χώρου, εἰς ὃν θὰ ἀνεγερθοῦν οἱ νέοι οἰκισμοί, τὴν δυνατότητα ἀπορροφῆσεως τῶν ἐργατικῶν χειρῶν καὶ γενικώτερον τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ ἐνεργοῦ δυναμικοῦ, τὴν ὑγιεινὴν τοποθεσίαν, τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν οἰκιστῶν ἀπὸ πλευρᾶς συγκοινωνιακῶν μέσων καὶ λοιπῶν ἔργων πόλεως καὶ ὑποδομῆς, ὡς καὶ γενικῶς ἐξοπλισμοῦ τοῦ οἰκισμοῦ διὰ καταστημάτων, ἰδρυμάτων καὶ ἄλλων λειτουργιῶν γενικῆς ἐξυπηρέτησεως τῶν κατοικῶν.

Οἰκιστικὰ Πρόβληματα.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν βιομηχανιῶν εἰς τὰ ἀστικά κέντρα, ἡ μεγαλυτέρα εὐχέρεια ἐξευρέσεως ἐργασίας, ὁ εὐκολώτερος καὶ ἐντυπωσιακώτερος τρόπος ζωῆς εἰς τὰ ἀστικά κέντρα καὶ αἱ περισσώτεραι ἀνέσεις καὶ διέξοδοι ψυχαγωγίας τὰς ὁποίας παρέχουν αἱ μεγαλοπόλεις, συνθέτουν τὸ σύγχρονον πρόβλημα τῆς ἀστυφιλίας.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους ἐπὶ τοῦ τομέως τούτου ἐκδηλοῦται διὰ τῆς λήψεως τῶν ἀκολουθῶν κοινωνικῶν μέτρων.

α) Διὰ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς ζωῆς καὶ τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἀνακόπτεται ἡ φυγὴ τῶν κατοικῶν τῶν περιοχῶν τούτων πρὸς τὰ ἀστικά κέντρα ἢ ἀκόμη εἰς τὴν ἄλλοδαπήν.

β) Διὰ τῆς μετακινήσεως τμήματος πληθυσμοῦ μεγάλων πόλεων εἰς ἑτέρας πόλεις ἐπιδεχομένας περαιτέρω κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

γ) Διὰ τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως ὑφισταμένων μικρῶν περιφερειακῶν πόλεων, ἤτοι δι' ἐπεκτάσεώς των εἰς σημεῖα καὶ χώρους καταλλήλους δι' ἐγκατάστασιν νέων οἰκισμῶν, νέων βιομηχανιῶν κλπ.

δ) Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς γενικῶν προγραμμάτων περιφερειακῆς ἀναπτύξεως καὶ

ε) Διὰ τῆς ἰδρύσεως μὲ τὴν εὐθύνην τῆς Κυβερνήσεως νέων ἐξ ὑπαρχῆς πόλεων καὶ νέων ἀγροτικῶν οἰκισμῶν.

Πρόγραμμα νέων πόλεων ἐφήρμοσεν ἡ Μ. Βρετανία, ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία καὶ ἄλλαι μεγάλαι χῶραι.

Ἡ πολιτικὴ ἐπὶ τῆς Πολεοδομίας.

Ἡ σχεδίασις τῶν πόλεων, στηριζομένη εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῆς αἰσθητικῆς, ἦτο γνωστὴ, ὡς τέχνη, ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, ἐχρησιμοποιήθη δὲ κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν, αἰγυπτιακῶν καὶ ρωμαϊκῶν πόλεων.

Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόλεων, τὴν ἐπέκτασιν τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τὴν δημιουργίαν καθ' ἡμέραν περισσοτέρων βιομηχανιῶν, ἐδημιουργήθησαν νέα προβλήματα, ἣ ἐπίλυσις τῶν ὁποίων κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν δημιουργίαν ἰδίων κανόνων, διεπόντων τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐδάφους.

Ἡ πρόβλεψις σταθερῶν ὑποδειγμάτων χρήσεως τοῦ ἐδάφους, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας, συνδυασμένων μὲ τὰ γενικότερα σχέδια κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς καὶ τεχνικῆς ἀναπτύξεως, συνιστᾷ τὴν πολιτικὴν ἐπὶ τῆς χωροταξίας καὶ εἰδικότερον ἐπὶ τῆς σχεδιάσεως τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων.

Ἡ ἐργασία αὕτη, ὡς εἶναι εὐνόητον, καθίσταται καθ' ἑκάστην δυσχερεστέρα, λόγῳ τῶν πειστικῶν ἀπαιτήσεων τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, αἱ ὁποῖαι συνίστανται εἰς τὴν ἀνέγερσιν περισσοτέρων καὶ καλυτέρας ποιότητος κατοικιῶν, μεγαλυτέρων καὶ πλέον ὀργανωμένων συγκοινωνιακῶν ἀρτηριῶν καὶ ὁδῶν, πάρκων καὶ λοιπῶν ἐλευθέρως χρήσεως ἀνοικτῶν χώρων, δημοσίων κτιρίων, σχολείων, καταστημάτων, κέντρων ἀναψυχῆς καὶ ψυχαγωγίας, ἐργοστασίων, σταθμῶν ἠλεκτρικῆς παραγωγῆς, δεξαμενῶν ὕδατος, ἀεροδρομίων, στρατιωτικῶν καταυλισμῶν, ἐπιστημονικῶν ἐγκαταστάσεων κ.λπ.

Κατὰ τὴν μελέτην τῶν ρυθμιστικῶν τούτων σχεδίων, αἱ πολεοδομικαὶ ὑπηρεσίαι πρέπει νὰ ἐξευρίσκουν τὴν κατάλληλον λύσιν, προσηρμοσμένην εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ χαρακτηῆρος καὶ τῆς προγραμματισμένης ἐκτάσεως τῆς πόλεως, εἰς τὴν δυνατότητα ἀντιμετώπισεως τῶν παραλλήλων προβλημάτων, συγκοινωνίας, ὑδρεύσεως, διατηρήσεως δασῶν κ.λπ.

Ἐπὶ τὸν ἐλεγχον τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν, αἵτινες εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν τήρησιν τῶν σχεδίων τούτων, εὐρίσκεται πᾶσα οἰκιστικὴ ἐκδήλωσις, ἣ παροχὴ τῶν ἀδειῶν οἰκοδομῶν, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ἔγκρισις διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν θέσεων ὡς διατηρητέων χώρων, ὡς ἀρχαιολογικῶν μνημείων, ὡς θέσεων ἱστορικῆς σημασίας, δασῶν κ.λπ.

ΣΤ'. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Ὁ θεσμὸς τῆς κοινωνικῆς προνοίας συμπληροῖ καὶ ὁλοκληρώνει τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν.

Ὡς φυσικόν, ἡ κοινωνικὴ πρόνοια, διασκελίζουσα τὰ ὅρια τῶν ἀσφαλιστικῶν κινδύνων καλύπτει ἀνάγκας ἀπροβλέπτους καὶ ὑποβοηθεῖ τὴν κοινωνικὴν ὁμάδα ἢ ἐνίοτε καὶ τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ μεθόδων καὶ μέσων, μὴ ἐκ τῶν προτέρων προγραμματισμένων.

Ἡ κοινωνικὴ πρόνοια εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν διακριτικῶν ὁρίων τῆς Κυβερνητικῆς Πολιτικῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑφίσταται τὸ στοιχεῖον τῆς ὑποχρέωσης διὰ τὸν φορέα Κράτος, οὐδὲ ἀντιστοίχως τὸ δικαίωμα τοῦ αἰτοῦντος νὰ καταστήσῃ τὴν ἀξίωσίν του ἀγώγιμον.

Μὲ τὸν ὅρον κοινωνικὴ πρόνοια ἐννοεῖται τὸ σύνολον τῶν μέτρων καὶ θεσμῶν διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ παροχὴ ἠθικῆς ἢ ὑλικῆς βοήθειας ὠρισμένων κοινωνικῶν ὁμάδων ἢ κατηγοριῶν τοῦ πληθυσμοῦ, περιελθουσῶν μονίμως ἢ προσκαιρῶς εἰς κατάστασιν ἀνάγκης ἢ εἰς κατάστασιν μειωμένης κοινωνικῆς ἢ οἰκονομικῆς ἀντοχῆς.

Ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς γενικότερας κοινωνικῆς προσπαθείας, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἡ διὰ τῆς κοινωνικῆς προνοίας παρεχομένη προστασία, προβάλλεται ὡς ἡ ἔμπρακτος ἐκδήλωσις τῆς ἀλληλεγγύης τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν τῆς κοινωνίας ἔναντι τοῦ ἐξ αὐτῶν περιαχθέντος εἰς ἔνδειαν. Ἡ σκοπιμότης τῆς λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ τούτου, ἀνευρίσκεται εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι ἡ ὑπαρξίς δουλειῶν, στερήσεων, ἀθλιότητος ἢ ἀκόμη καὶ ἀπώλεια τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν στυχίας, ἀποβλάσει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀπόληψιν. Ἐἰς τὴν ἀπόληψιν εἰσὶν ἡ ἐξασφάλισιν ἱκανοποιητικῶν ὄρων διαβιώσεως εἰς τὴν ἐπιβίωσιν. Ἐπὶ βλάβῃ τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας. Ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν ἡ κοινωνικὴ πρόνοια, ἀποτελοῦσα λειτουργημάτων διασφάλισις τῶν ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν βάθρων τῶν πολιτειῶν, εἶναι τόσον ἀναγκαῖα διὰ τὰς περιόδους τῆς εἰρήνης, ὅσον αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις εἰς τὰς στιγμὰς τῆς ὑπερασπίσεως τῆς πατρίδος ἐν καιρῷ πολέμου. Ἐν τῇ ἐπιδιώξει πραγματοποιήσεως τῶν σκοπῶν τῆς ἡ κοινωνικὴ πρόνοια ἀναζητοῦσα εἰς πᾶσαν στιγμὴν τὰ στίγματα, τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζουν τὸν ὁμαλὸν ρυθμὸν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς λειτουργίας τῆς κοινωνίας καὶ ἐπεμβαίνουσα διὰ τὴν θεραπείαν τῶν, ἐξασφαλίζει τὴν κοινωνικὴν ἰσορροπίαν καὶ ἕνα ἱκανοποιητικὸν ὄριον εὐημερίας καὶ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τοῦ θεσμοῦ.

Ἡ κοινωνικὴ πρόνοια, ἀναζητούμενη εἰς τοὺς χρόνους τῆς πρωτογόνου ἀκόμῃ ἀνθρωπίνης περιόδου ἀνευρίσκεται ἀρχικῶς ὡς ἐκδήλωσις ἀλλοτριότητος τῶν πρώτων ἀνθρωπίνων συμβιώσεων (φατρία — curia) πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν κινδύνων τῆς ζωῆς μετὰ πρακτικὰς ἐκδηλώσεις, τὴν ἀμοιβαίαν συνδρομήν, τὴν περίθαλψιν τῶν διαρκῶς περιοδεύοντων ἐπαίτων καὶ τὴν παροχὴν

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὅπου ἡ πόλις ἦτο διηρημένη εἰς τὰς τάξεις τῶν πολιτῶν καὶ τῶν δούλων, ἡ π ρ ὀ ν ο ι α ἐ ξ ε δ η λ ο ὕ τ ο ὡ ς ἔ ν δ ε ι ξ ι ς ἀ ρ ω γ ῆ ς π ρ ὸ ς τ ο ὺ ς π ἔ ν η τ α ς, κυρίως διὰ λόγους κοινωνικῆς σκοπιμότητος, δηλαδή πρὸς ἀποτροπὴν κοινωνικῶν ἀναταραχῶν (Ἀριστοτέλους : Πολιτικά 1265 β. 10) παρὰ ὡς κοινωνικὸν χρέος τῶν πολιτειῶν. Τὸ πρόβλημα ὁμως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δὲν συνίστατο μόνον εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως τῶν δούλων, οἱ ὅποιοι ἔζων ὑπὸ καθεστῶς μονίμου ἐνδεΐας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπίλυσιν σοβαρωτάτων ζητημάτων, τὰ ὅποια εἶχον ἀναφανῆ εἰς τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν. Ἐκεῖ ἡ μεγάλη ἀντίθεσις πλοῦτου μεταξὺ τῶν μεγαλοκτημόνων καὶ τῶν ἐλευθέρων ἀκτημόνων (θητῶν), ἡ ἀνεργία, ὁ κατ' ἀνάγκην δανεισμός τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ αἱ ἐκ τῶν πολέμων συνέπειαι εἶ χ ο ν δ η μ ι ο υ ρ γ ῆ σ ε ι δ ι ἄ τ ῆ ν κ ο ι ν ω ν ῖ α ν τ ῆ ς ἐ π ο χ ῆ ς μ ῖ α ν ὀ ξ ε ῖ α ν κ α τ ἄ σ τ α σ ι ν, ἡ ὅποια ἀπῆτει τὴν λῆσιν κοινωνικῶν μέτρων. Πρωτοβουλίαν εἰς ταῦτα εἶχον λάβει κυρίως ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου Περίανδρος (668 - 584 π.Χ.), ὁ νομοθέτης Σόλων (630 - 560 π.Χ.), ὁ Περικλῆς (490 - 429 π.Χ.), ὁ τύραννος τῶν Ἀθηνῶν Πεισίστρατος (538 π.Χ.), ὁ Κλεισθένης (509 π.Χ.) καὶ ὁ Φιλόλαος (728 π.Χ.). Ἡ ἀνακούφισις τῶν ἐνδεῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀντιμετωπίσθη διὰ τῶν ἐξῆς μέτρων :

α) Διὰ τοῦ ἀναδασμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ διαγραφῆς τῶν χρεῶν (σεισάχθεια),

β) τῆς καθιερώσεως προοδευτικῆς φορολογίας εἰς βάρος τῶν πλουσίων, μὲ παράλληλον οικονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀπόρων γεωργῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ συντηρηθοῦν ἐκ τῆς γεωργίας. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον παρεχωρήθησαν ἐπὶ δανεισμῷ γαῖαι εἰς τοὺς ἀκτήμονας ἐπὶ καταβολῇ ὡς ἐνοικίου τοῦ 1/10 τῆς παραγωγῆς τῶν,

γ) διὰ τῆς διανομῆς σίτου καὶ ἄλλων εἰδῶν ἐναποθηκευμένων εἰς τὰς κρατικὰς ἀποθήκας, βάσει καταλόγων ἐνδεῶν,

δ) διὰ τῆς χορηγήσεως βοηθήματος (δημοσία βοήθεια) εἰς τοὺς φέροντας σωματικὰ ἐλαττώματα ἢ εἰδικὰς ἀναπηρίας, εἰς τοὺς ἀνηλίκους ὀρφανούς θυμάτων πολέμου κλπ., καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἠλέγχετο ἡ περιουσία αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ ὑπερβαίνει τὰς τρεῖς μᾶς. Ἡ περίθαλψις αὕτη, ὡς καὶ ἡ παροχὴ ἀμοιβῶν διὰ συμμετοχὴν τῶν πολιτῶν εἰς δημόσια λειτουργήματα (ἐκκλήσιαν τοῦ Δήμου, Δικαστήριον) συνεχίσθη μέχρι τοῦ 650 π.Χ., ὅτε μὲ τὴν αὔξησιν τοῦ ἐμπορίου, οἱ πολῖται διηρέθησαν εἰς τέσσαρας κατηγορίας, εἰς τὴν τελευταίαν τῶν ὁποίων κατετάγησαν οἱ θῆτες, οἱ ἔχοντες εἰσόδημα μικρότερον τῶν 200 μεδίωνων κριθῆς,

ε) διὰ τῆς συγκροτήσεως ἐνώσεων ἀμοιβαίας βοηθείας, ἀποκαλουμένων ἐράνων. Μέσῳ τούτων ἐβοηθοῦντο τὰ περιερχόμενα εἰς κατάστασιν ἀνάγκης μέλη αὐτῶν διὰ συστήματος δανεισμοῦ,

στ) διὰ τῆς παροχῆς ἐργασίας εἰς τοὺς ἀνέργους ἐπὶ καταβολῇ ἡμερησίας ἀντιμισθίας ἐνὸς μέχρι πέντε ὀβολῶν. Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ συστήματος τούτου ἀπασχολήσεως τῶν ἀνέργων ἐβοηθήθη ἡ κατασκευὴ διαφόρων κοινωφελῶν ἔργων.

Ἡ ἱατρικὴ περίθαλψις τῶν ἐνδεῶν παρείχετο εἰς τοὺς βωμούς, οἱ ὅποιοι ἐν

λανθρωπικά Ἰδρύματα, Πτωχοκομεῖα, Λωβοκομεῖα, Νοσοκομεῖα, Βρεφοκομεῖα, Μαιευτήρια καὶ Ὁρφανοτροφεία, ἐκάλυπτον μέγα μέρος τῆς κοινωνικῆς δραστηριότητος τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν λοιπῶν σημειόντων προσώπων τῆς ἐποχῆς. Εἰς τοὺς μετέπειτα τῆς ἐποχῆς ταύτης χρόνους, ἡ περιθαλψὶς τῶν ἐνδεῶν καὶ τῶν πασχόντων ἐν τῇ Δ. Εὐρώπῃ περιήλθε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς μονάς. Εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τούτων ὀφείλεται ἡ ἐμφάνισις συστηματικῶν ἰδρυμάτων περιθάλψεως πτωχῶν, ὀρφανῶν καὶ μαιευτηρίων, ἅτινα ἀναδιοργανωθέντα ἐπὶ συγχρόνων ἀντιλήψεων κοσμοῦν ἀκόμη σήμερον τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ἡ κοινωνικὴ πρόνοια ἐλειτούργησεν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐποφελουμένη τῶν παραχωρηθέντων εἰς αὐτὴν προνομίων, ἐξησφάλισε τὴν προστασίαν καὶ τὴν περιθαλψὶν τῶν πασχόντων. Μὲ περιφερειακὰ ὄργανα τῆς τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς ἱερεῖς, τὰ συμβούλια τῶν προεστῶν καὶ τὰς Δημογεροντίας, ὠργάνωσε κατὰ τόπους ἐπιτροπὰς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, αἱ ὁποῖαι κατέστησαν οἱ πραγματικοὶ φορεῖς κοινωνικῆς προνοίας. Ἡ δραστηριότης τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως ἦτο ἐξαιρετικῶς ἐκτεταμένη καὶ περιελάμβανε τὴν παροχὴν βοήθειας εἰς τοὺς περιερχομένους εἰς κατάστασιν πενίας (ραγιάδες), τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀσθενῶν εἰς τὰ μοναστήρια πρὸς θεραπείαν, τὴν περιθαλψὶν ἢ τὴν τοποθέτησιν εἰς θετὰς οἰκογενεῖας τῶν ὀρφανῶν (ψυχοπαῖδια), εἰς τὴν διανομὴν χέρσων ἢ ἄνευ κληρονόμων καταλειπομένων ἀγρῶν. Αἱ ἴδιαι ἐπιτροπαὶ παρέιχον συμβουλὰς συνισταμένας εἰς γνωματεύσεις ἢ ἐπιπλήξεις, ἀποβλεπούσας εἰς τὸ νὰ ἀποφεύγῃται αἱ ἠθικαὶ παρεκτροπαὶ καὶ αἱ ἐκδηλώσεις ὀκνηρίας ἢ ἀδιαφορίας τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἐν δουλείᾳ Πατρίδος. Ὡσαύτως σπουδαίως ἐβοήθησαν ἀμοιβαίως οἱ, ὑπὸ τὸν κατακτητὴν, Ἕλληνας, διὰ τῆς ὀργανώσεώς των εἰς συνεταιρισμοὺς καὶ ἐπαγγελματικὰς συντεχνίας. Διὰ τῶν ἐνώσεων τούτων ἐπραγματοποιήθησαν ἀποτελεσματικαὶ ἐκδηλώσεις κοινωνικῆς βοήθειας τῶν ἀδυνάτων, παραλλήλως δὲ δι' αὐτῶν ἐπετεύχθη ἡ ἐκτέλεσις εὐαγῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐξυπηρέτησαν σπουδαίως τὸν ὑπόδουλον ἑλληνισμόν.

Αἱ ἐπιδράσεις τῶν ἀντιλήψεων τῶν τελευταίων αἰώνων.

Τὸ πρῶτον μέτρον κοινωνικῆς προνοίας εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον, τὸ ὁποῖον ἔλαβε μορφήν νομοθετήματος, εἶναι ὁ ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας ἐκδοθεὶς ἐν ἔτει 1601 νόμος «περὶ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν» (Poor-Law). Δι' αὐτοῦ διὰ πρώτην φοράν προεβλέφθη φορολογία διὰ τὴν βοήθειαν τῶν πτωχῶν, καθιερώθησαν κριτήρια ἐνιαίας καὶ ὁμοιομόρφου ἐνισχύσεως καὶ περαιτέρω ἐπετεύχθη ἡ διάκρισις τῶν ἐνδεῶν εἰς ἀνικάνους πρὸς ἐργασίαν, ἀέργους, ἀνέργους καὶ ἀνηλίκους. Εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου τούτου, ἰδρύθησαν τὰ Work-Houses, μέσῳ τῶν ὁποίων κατέστη ὑποχρεωτικὴ ἡ ἐργασία τῶν ἰσχυρισσομένων πενιᾶν, ἀλλ' ἰκανῶν πρὸς ἐργασίαν. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν, ἐνῶ εἰς

φιλανθρωπίας ἢ τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὀργανωμένης ἀμοιβαίας βοήθειας. Τοῦτο εἶναι φυσικόν. Διότι τὰ ἄλλοτε στενὰ ὄρια τοῦ μικροῦ χωρίου ἢ κομπολόεως μὲ τοὺς συναισθηματικοὺς δεσμοὺς τῶν συγγενειῶν καὶ τῶν γνωριμῶν, ἔδωκαν ἤδη τὴν θέσιν τῶν εἰς τὰ ἀπέραντα ὄρια τῶν βιομηχανικῶν μεγαλοπόλεων, εἰς τὰς ὁποίας ἡ συνειδητὴ ἀλληλεγγύη εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτος, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως τῆς δυνατότητος ἀμοιβαίας γνωριμίας καὶ κατανοήσεως. Ἡ κατάσταση αὕτη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μεταβολὴν τῆς προσωπικότητος ἐκάστου ἀτόμου, εἰς ἀνώνυμον μονάδα τῆς ἀπροσώπου κοινωνίας καὶ τὸ ὁποῖον ἄτομον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κινδύνων του πέραν τοῦ κύκλου τῆς οἰκογενείας του (ὑπὸ εὐρείαν ἢ στενὴν ἔννοιαν) δὲν δύναται νὰ στηρίζεται εἰς οὐδένα ἐπώνυμον παράγοντα. Διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος δὲν διαθέτει ἀποθέματα κεφαλαίων ἢ δυνατότητας, λόγῳ κοινωνικῶν σχέσεων, πρὸς λήψιν ὑλικῆς ἢ ἠθικῆς βοήθειας, ἢ ἀβεβαιότητος διὰ τὴν αὔριον — ἀπειλὴ ἀθλιότητος — δημιουργεῖ ἄγχος, παραλύνει τὴν πρωτοβουλίαν του καὶ γίνεται ἐμπόδιον διὰ τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῶν δυνατοτήτων τῆς προσωπικότητός του. Ὡς φυσικόν, ἡ ἀσφάλεια περὶ τὴν ἐργασίαν, τὴν ὑγείαν καὶ τὰ ἄλλα μέσα, τὰ ὁποῖα θεμελιῶν μία ὑποφερτὴν διαβίωσιν πρέπει νὰ θεωρῆται στοιχεῖον ἀναγκαιότητος.

Ἡ ἀσφάλεια αὕτη διὰ νὰ εἶναι πλήρης, πρέπει νὰ καλύπτῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν, ἢ ὁποία πλήττεται ἐμμέσως ἐκ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀτυχήματος εἰς τὸ ἓν μέλος αὐτῆς. Ἡ ἀρχή, ὅτι τὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως ταύτης, πρέπει νὰ ἔχη, ἢ εἰς τὴν κρατικὴν ἢ ἰδιωτικὴν φιλανθρωπίαν στηριζομένη περίθαλψις, δὲν δύναται νὰ ἔχη θέσιν εἰς τὸ σύγχρονον κράτος. Τὴν θέσιν τῆς «ἐθελοντικῆς φιλανθρωπίας, λαμβάνει πλέον τὸ κοινωνικὸν σύνολον, τὸ ὁποῖον νοσεῖ, ἐφ' ὅσον νοσοῦν καὶ ἀντιστοίχως εὐημερεῖ, ἐφ' ὅσον εὐημεροῦν τὰ μέλη αὐτῆς. Τὴν εὐθύνην τῆς καλύψεως τῶν ἀναγκῶν τούτων, ἀνέλαβεν ἤδη τὸ Κράτος, τοῦ ὁποίου ὁ ρόλος κατέστη δημιουργικὸς καὶ στοργικὸς (Κράτος Προνοίας). Ἡ σχέσις Κράτους καὶ πολίτου, διαπνεομένη πλέον ἀπὸ πνεῦμα πλήρους κατανοήσεως, ἐπιτρέπει τὴν ἄμεσον ἐπαφὴν καὶ παρέχει τὴν εὐχέρειαν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ εἶναι εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἕτοιμος νὰ ἀνακοινώσῃ τὰ προβλήματα του εἰς εἰδικευμένον ὄργανόν του (κοινωνικὸς λειτουργὸς) καὶ νὰ δεχθῇ βοήθειαν. Τὸ πλαίσιον τῶν ὑποχρεώσεων τούτων τοῦ Κράτους, συνιστᾷ τὰ κοινωνικὰ καθήκοντα τοῦ συγχρόνου κράτους, ἐναντι τῶν ὁποίων ἴστανται, ἀντιστοίχως, τὰ κοινωνικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ δικαιώματα ταῦτα, εὑρον τὴν δικαίωσιν τῶν εἰς τὰ ἄρθρα 22 καὶ 25 τῆς παγκοσμίου διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου (ἐγκριθεῖσης ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν τῆς 10ης Δεκεμβρίου 1948), καθ' ἃ «πᾶν πρόσωπον ὡς μέλος τῆς κοινωνίας ἔχει δικαίωμα νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν δικαιωμάτων του, τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ

τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του, διὰ μέσου τῆς ἐθνικῆς προσπαθείας καὶ τῆς διεθνούς συν-εργασίας, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῆς ὀργανώσεως καὶ ἐργασιῶν πόρων ἐκάστης χώρας» καὶ «πᾶν πρόσωπον ἔχει δικαίωμα εἰς ἐπί-πεδον ζωῆς ἐπαρκές διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τὴν ὑγίαν του, τὴν εὐημερίαν του ὡς καὶ τῆς οἰκογενείας του, κυρίως διὰ τὴν διατροφὴν, τὴν ἔνδυσιν, τὴν κατοικίαν, τὴν ἰατρικὴν περίθαλψιν καὶ διὰ τὰς ἀναγκαίας κοινωνικὰς ὑπηρεσίας». Τὸ σύγχρο-λατρικὴν περίθαλψιν καὶ διὰ τὰς ἀναγκαίας κοινωνικὰς ὑπηρεσίας». Τὸ σύγχρο-νον κράτος, ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν, ἐκ τῆς διακηρύξεως ταύτης ὑποχρέωσιν, ἵνα ἐξασφάλισιν εἰς τοὺς κατοίκους του ἀνεκτὸν ἐπίπεδον ζωῆς, ἔχει καθῆκον ἵνα παρέμβῃ διὰ τὴν ἐπιτύχην τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀν-θρώπου ἐκ τῆς ἀνάγκης καὶ τὴν ὀργανώσιν τὴν οἰκονο-μίαν του κατὰ τρόπον ὥστε αὕτη νὰ ὑπηρετῇ τὴν εὐη-μερίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Τὰ ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης στηριζόμενα προγράμματα περιλαμβάνουν τὴν κάλυψιν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 102/1952 διεθνῆ σύμβασιν κινδύνων, ἤτοι τῆς ἀσθενείας, μητρό-τητος, ἀναπηρίας, γήρατος, θανάτου, ἀνεργίας, οἰκογενειακῶν βαρῶν καὶ τοῦ ἀτυχήματος (μετὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν νόσων). Ἀπὸ ἀπόψεως γενικῆς ὀργανώ-σεως, ὁ θεσμὸς ἀντιμετωπίζεται διὰ συστήματος παρέχοντος τὴν περίθαλψιν τοῦ εἰς πρόσωπα συνδεόμενα μετ' αὐτοῦ διὰ σχέσεως ἀντιπαροχῆς (ἀσφάλισης) ἢ βοηθοῦντος τὰ περιεχόμε-να εἰς κατάστασιν ἀνάγκης πρόσωπα, ἄνευ εἰσφορᾶς, μὲ κατεύθυνσιν τὴν δωρεὰν περίθαλψιν (δημοσία ἀντίληψις). Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν ἡ δαπάνη ἐπιπίπτει ἐμμέσως ἐπὶ τοῦ κοινω-νικοῦ συνόλου (πιστώσεις κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ), θεωρουμένη ὡς ὑπο-χρέωσις εἰς οἶον εἰς ὑφιστάμενον εἰδικὸν δικαίωμα τοῦ βοηθουμένου, ἵνα συμμεθέξῃ ἐκτάκτως εἰς τὴν κατανο-μὴν τοῦ Ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἐν-δείας καὶ καταστῇ πάλιν παραγωγικὸς. Τὰ μέτρα κοινωνικῆς προνοίας, ἐκδηλού-μενα ὡς μέτρα καταπολεμήσεως τῆς βιοτικῆς ἀθλιότητος καὶ τοῦ φόβου αὐτῆς, ἐπιβαρύνοντα κατὰ ποσοστὸν ἓνα ἕκαστον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ἀποτελοῦν εἰς τὴν γενικωτέραν των βάσιν, ἀναγκαῖον θεσμὸν ἀσφαλίσεως ἐνὸς ἐκάστου ἀτόμου κατὰ τῶν ἀντικοινωνικῶν τάσεων καὶ τῶν ἀνατρεπτικῶν ἰδεολογιῶν.

Ὁργάνωσις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν προγραμμάτων Κοι-νωνικῆς Προνοίας.

Τὰ κυριώτερα προγράμματα τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας εἶναι τ' ἀκόλουθα :

1) Δημοσία Ἀντίληψις: Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἔννοεῖται τὸ σύστημα διὰ τοῦ ὁποίου, τὸ Κράτος ἔρχεται ἀρωγὸν εἰς περι-πτώσεις, καθ' ἃς ἄτομα ἢ οἰκογένειαι μὴ καλυπτόμεναι ὑπὸ τῶν προστατευτικῶν μέτρων τῆς κοινωνικῆς ἀσφα-λίσεως δὲν εἶναι εἰς θέσιν προσωρινῶς ἢ ὀριστικῶς

ν' ἀντιμετωπίσουν δι' ἰδίων μέσων τὰς συγκεκριμένας ἀνάγκας αὐτῶν.

Αἱ ὑπὸ τῶν προγραμμάτων τῆς Δημοσίας Ἀντιλήψεως ἀκολουθοῦμεναι μέθοδοι, δὲν βασίζονται εἰς τὴν προηγουμένην καταβολὴν εἰσφορᾶς τῶν ἐνισχυμένων, ἀλλὰ εἰς τὴν γενικωτέραν ιδέαν περὶ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ὑποχρέωσης τοῦ Κράτους, ὅπως παρασταθῇ βοηθὸς εἰς τὴν συγκεκριμένην ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν. Συνέπεια τῆς ἀρχῆς ταύτης εἶναι :

α) ὅτι δὲν ὑφίσταται ἐκ τῶν προτέρων δημιουργημένον ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ σκοποῦ τούτου

β) ὅτι δὲν εἶναι ἐκ προηγουμένου γνωστὸν τὸ περιεχόμενον καὶ ἡ ἔκτασις τῆς παρεχομένης περιθάψεως

γ) ὅτι, ὡς ἐξαρτώμενον ἐκ τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, τὸ ὅλον τοῦτο πρόγραμμα διαστέλλεται ἢ συστέλλεται ἀναλόγως πρὸς τὸ ὕψος τῆς διατιθεμένης πιστώσεως

δ) ὅτι, ὡς μὴ ὑφισταμένης συμβατικῆς δεσμεύσεως πρὸς παροχὴν ὀρισμένης ἀρωγῆς, ἢ ποσότης καὶ ἡ ἔκτασις αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐλευθέρας κρίσεως τοῦ ἀρμοδίου κρατικοῦ ὄργανου, τὸ ὅποῖον χειρίζεται τὴν συγκεκριμένην ἀρμοδιότητα καὶ

ε) ὅτι ὁ μηχανισμὸς ταύτης, ὡς ἀποβλέπων εἰς τὸ γενικώτερον κοινωνικὸν συμφέρον, δύναται νὰ τίθεται εἰς κίνησιν καὶ ἄνευ αἰτήσεως τοῦ ἐνδιαφερομένου.

Θεωρητικῶς καὶ πρὸς ἀποκλεισμὸν τῆς ἐκδοχῆς ὅτι ἡ παρεχομένη συνδρομὴ ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς δωρεᾶς ἢ τῆς ἐλεημοσύνης, γίνεται πανταχόθεν δεκτὸν ὅτι ὁ ἐπιζητῶν τὴν κρατικὴν ἀντίληψιν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀσκει οἶονεὶ δικαίωμα διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸ ἔθνικὸν εισόδημα.

Ὁ θεσμὸς τῆς Δημοσίας Ἀντιλήψεως, ἐννοιολογηθεὶς κατὰ τὸ ἐν Παρισίοις συνεληθὸν Διεθνὲς Συνέδριον Ἀντιλήψεως (1889), ἐφηρμόσθη τὸ πρῶτον ἐν Δανίᾳ κατὰ τὸ 1891, διὰ τὴν προστασίαν τῶν γερόντων, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐπεξετάθη εἰς ὅλας τὰς χώρας μὲ διάφορα προγράμματα, ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς Δημοσίας Ἀντιλήψεως ἐσημειώθη διὰ τοῦ Β.Δ. τοῦ 1883, ὅπερ καθιέρωσε τὸ δικαίωμα τοῦ δημότου, ἵνα αἰτῆται ἀρωγὴν ἐκ τοῦ Δήμου εἰς πᾶσαν περίπτωσιν «ἐνδείας καὶ ἀποδεδειγμένης ἀνικανότητος τοῦ ἐργάζεσθαι». Ἐκτοτε ὀργανώθησαν εἰδικαὶ κοινωνικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ ἐφαρμόζονται ἐκτεταμένα προγράμματα Δημοσίας Ἀντιλήψεως, μέσῳ τῶν ὁποίων περιθάλλονται αἱ κατηγορίαι τῶν ἀπόρων πολιτῶν ὡς καὶ τῶν περιερχομένων συνεπείᾳ ἀπροβλέπτων συμβάντων εἰς κατάστασιν ἀνάγκης (θεομηνία κλπ.).

2) Προστασία Ἀναπήρων: Ἀναπηρία εἶναι ἡ ἐλαττωματικὴ κατάσταση, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἄτομόν τι, εἴτε συνεπείᾳ μειωμένης σωματικῆς ἱκανότητος, εἴτε λόγῳ ἀνεπαρκοῦς πνευματικῆς ἢ ψυχικῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς σωματικῆς ἀναπηρίας περιλαμβάνονται, οἱ κατα-

στάντες ανάπηροι, συνεπεία ἀκρωτηριασμοῦ ἢ παραλύσεως ὠρισμένων μελῶν τοῦ σώματός των ἢ ἄλλως, οἱ φέροντες ἀναπηρίας εἰς τὸ κινητικὸν ἐν γένει σύστημα αὐτῶν, συνεπεία διαφόρων αἰτιῶν (πόπλεμος, ἀτύχημα, νόσος κλπ.), ὡς ἐπίσης καὶ οἱ κατὰ τὰ αἰσθητήρια ὄργανα ἀνάπηροι, οἱ χρόνιοι φυματικοί, οἱ καρδιοπαθεῖς κλπ.

Ἐξ ἄλλου, ὡς πνευματικῶς ἀνάπηροι χαρακτηρίζονται ὅσοι ἐκ τῆς πρώτης ἢ προΐουσης παιδικῆς ἡλικίας, ἐνεφάνισαν διαταραχὴν τῆς διανοίας των, ἣτις δὲν ἐπέτρεψε τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν αὐτῶν, μέχρι τοῦ ὀμαλοῦ βαθμοῦ. Εἰς τὴν ἰδίαν κατηγορίαν ὑπάγονται ὁμοίως καὶ ἀνήλικα ἄτομα, τὰ ὅποια εἰς μίαν ὠρισμένην ἡλικίαν κατέστησαν πνευματικῶς ἀνάπηρα συνεπεία αἰτίας τινός, ἣτις κατέστρεψε τὴν διάνοιαν (κυρίως χρόνιοι ψυχικαὶ νόσοι, μὴ ἐπηρεασθεῖσαι ὑπὸ τῆς ἐπιβληθείσης θεραπείας, ὡς ἐπιληψία, μεταπολιομυελιτικαὶ παραλύσεις, ἀλκοολικὴ ψύχωση, ἐγκεφαλικὴ σπαστικὴ παράλυσις κλπ.).

Ἡ ὑπαρξίς ἐν τῇ κοινωσίᾳ ἀτόμων, μὲ ἠλαττωμένας λειτουργικὰς ἰκανότητας εἰς τὸ κινητικὸν σύστημα ἢ παρουσιαζόντων διαφόρους ψυχικὰς ἀνωμαλίας, δημιουργεῖ δι' αὐτὴν σοβαρὰ ζητήματα, σχετιζόμενα μὲ τὴν ἀδυναμίαν τούτων, εἴνα συμμετέχουν εἰς τὴν κανονικὴν οἰκογενειακὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν, μὲ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὰς οικονομικὰς συνεπείας, λόγῳ ἀφανίσεως ἢ μειώσεως τῶν ἐπαγγελματικῶν ἰκανοτήτων πρὸς παραγωγικὴν ἀπόδοσιν.

Αἱ πολιτεῖαι ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐλάμβανον εἰδικὰ μέτρα διὰ τὴν προστασίαν καὶ τὴν περίθαλψιν τῶν ἀναπήρων (Ἀριστοτέλους, Ἀθηναίων Πολιτεία XI IX4, Πλουτάρχου, Σόλων XXXI 27, Ξενοφῶντος, Κύρου Ἀνάβασις Z, 2, 6, Λουκιανοῦ, περὶ ἀδυνάτων).

Τὰ σύγχρονα Κράτη, τὴν κατάστασιν τῶν μειονεκτούντων ἀτόμων, ἀντιμετωπίζουν μὲ πολλαπλὰ συνδυασμένα προγράμματα, εἰδικὰ δι' ἐκάστην κατηγορίαν τούτων. Δι' αὐτῶν ἀποσκοπεῖται τόσον ἡ ψυχολογικὴ ἢ ἀναπροσαρμογὴ τοῦ ἀναπήρου, ὅσον καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀποκατάστασις του. Ἡ τοιαύτη δραστηριότης εἶναι συνέπεια τοῦ κοινωνικοῦ καθήκοντος διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ἀναπήρου εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἀποβλέπει δὲ περαιτέρω καὶ εἰς τὸ οικονομικὸν συμφέρον τοῦ Κράτους, τὸ ὅποιον διὰ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως - εἰδικεύσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ ἀναπήρου, ὅχι μόνον ἀπαλλάσσεται τῶν δαπανῶν περιθάλψεως καὶ συντηρήσεώς του ἀλλὰ καθιστᾷ τὰ παθητικὰ διὰ τὴν οἰκονομίαν ἐλαττωματικὰ ταῦτα ἄτομα χρήσιμα καὶ παραγωγικά.

Ὁ Ἀνάπηρος ὡς κοινωνικὸν περιστατικόν. Εἰδικότερον, ὡς ἀνάπηρος, χαρακτηρίζεται, πᾶν πρόσωπον τὸ ὅποιον συνεπεία ἀτυχήματος ἢ ἀσθενείας ὑστερεῖ οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἀνάληψιν ἢ διατήρησιν δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐργασίας, τῆς ὁποίας ἡ φύσις ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τὸ ἐκ τοῦ ἀτυχήματος ἢ τῆς ἀσθενείας ἀποτέλεσμα, θὰ ἀνταπεκρί-

νετο εἰς τὴν ἡλικίαν, τὴν πεῖραν καὶ τὴν εἰδικότητά του.

Τοὺς ἀναπήρους ἀναλόγως τοῦ αἰτίου, ἐξ οὗ ἐπῆλθεν ἡ ἀναπηρία των, κατατάσσομεν εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας :

- 1) Εἰς γεννηθέντας μὲ ἐλάττωμα (ἀνωμαλῖαι περὶ τὴν διάπλασιν),
- 2) Εἰς καταστάντας τοιούτους, συνεπεῖα ἀτυχήματος ἢ νόσου.
- 3) Εἰς ὑποστάντας βλάβην, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐκ τοῦ πολέμου.

Λόγῳ τῆς ἡλαττωμένης σωματικῆς ἢ διανοητικῆς καταστάσεώς των, οἱ ἀνάηροι ἀπησχόλουν ἀνέκαθεν τὰ Κράτη τὰ ὁποῖα διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων προέβαινον εἰς τὴν λήψιν εἰδικῶν μέτρων. Οὕτω κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπέβλεψαν εἰς τὴν παροχὴν περιθάλψεως, ὡς καὶ τὴν θεραπείαν τῶν ἐκ γενετῆς ἢ τῶν συνεπεῖα τῶν πολέμων καταστάντων ἀναπήρων.

Ἐν συνεχείᾳ ὅμως, μὲ τὴν λήξιν τοῦ πρώτου Παγκοσμίου πολέμου, τὸ πρόβλημα τῶν ἀναπήρων ἀνεπήδησε μὲ ἰδιαιτέραν ὀξύτητα καὶ προεβλήθη ὄχι μόνον ὡς ζήτημα παροχῆς βοηθημάτων καὶ συντάξεων διὰ τὴν συντήρησιν των, ἀλλὰ καὶ ὡς θέμα ἐπαναφορᾶς των εἰς τὴν παραγωγικὴν τάξιν τῆς κοινωνίας.

Ἡ τοιαύτη ἀντιμετώπισις τῶν ζητημάτων, ἔλαβε νέαν ὄθησιν μετὰ τὸν δευτέρον Παγκόσμιον πόλεμον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε κατὰ πολὺ καταστρεπτικώτερος τοῦ πρώτου καὶ ἄφησεν ἀσυγκρίτως μεγαλύτερον ἀριθμὸν ἀναπήρων τόσοσιν ἐκ τοῦ μαχίμου, ὅσων καὶ ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς πραγματικότητος ταύτης ἐγένετο ἔτι πλέον ἀντιληπτόν, ὅτι οἱ ἀνάηροι ἀποτελοῦν ἓνα πολὺπλευρον κοινωνικὸν πρόβλημα μὲ συνεπειάς: α) τὴν ὑπαρξιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀριθμοῦ ἀτόμων μὲ ἡλαττωμένας τὰς σωματικὰς ἢ διανοητικὰς τῶν ἰκανότητας, β) τὴν εἰς ἀνάλογον μὲ τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπηρίας διαταραχὴν τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν σχέσεών των καὶ γ) τὴν ἐπερχομένην ζημίαν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, λόγῳ τῆς μὴ συμμετοχῆς των εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν.

Ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου δραστηριότης τῶν συγχρόνων Κρατῶν, ἐκδηλοῦται μὲ ταυτόχρονον δρᾶσιν καὶ συνεργασίαν πολλῶν κοινωνικῶν τομέων καὶ ἐπιστημονικῶν εἰδικότητων καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς μεθόδων κοινωνικῆς ἀναπροσαρμογῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπαναφορὰν τοῦ ἀναπήρου εἰς τὴν ἐνεργὸν ζωὴν.

Σημαντικόν, τῷ ὄντι, μέρος εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἔχει ὁ ψυχολογικὸς τομεὺς. Ὁ ἀνάηρος, λόγῳ τῆς μειονεκτικότητός του, διακατέχεται ἀπὸ σωρείαν συναισθημάτων, ὡς ἀπελπισίας, καταστροφῆς, ἀγωνίας διὰ τὸ μέλλον, ζηλοτυπίας πρὸς τοὺς ὑγιεῖς, ἐκδικήσεως καὶ γενικῶς ἐνὸς συμπλέγματος κατωτέροτος. Ἡ προσπάθεια διὰ τὴν ἀποτίναξιν τῶν συναισθημάτων τούτων καὶ τὴν προσαρμογὴν τοῦ ἀναπήρου εἰς μίαν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ὀμαλὴν κατάσταση ψυχικῆς ἰσορροπίας, ἀποτελεῖ τὸ ἔργον τῆς κλινικῆς ψυχολογίας.

Τὸ σημερινὸν ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ἀναπήρους στηρίζεται εἰς τὴν συστηματικὴν ὀργάνωσιν, βάσει τῆς ὁποίας ἐρευνῶνται καὶ ἐφαρμόζονται τὰ καταλ-

ληλότερα μέσα διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἀπομενουσῶν ἱκανοτήτων τῶν ἀναπήρων.

Τὰ προγράμματα ταῦτα, φέροντα γενικῶς τὸν τίτλον τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀναπήρων, ἐφαρμόζονται κατὰ στάδια καὶ περιλαμβάνουν :

α) Τὴν ἀνίχνευσιν τῆς ἀναπηρίας. Ἡ ἀνίχνευσις ἀναφέρεται κατὰ κύριον λόγον εἰς τὰς ὀρθοπεδικὰς περιπτώσεις τῶν ἀναπήρων. Τὸ στάδιον τοῦτο εἶναι ἰδιαιτέρως σοβαρὸν διὰ τὰς παιδικὰς ἀναπηρίας, αἵτινες ὡς ἐπιδεκτικαὶ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἢ φυσιοθεραπείας, διὰ τῆς ἐγκαίρου καὶ καταλλήλου ἐπεμβάσεως, μειοῦνται εἰς τὸ ἐλάχιστον.

β) Τὴν φυσικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀναπήρου. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης ἐπιδιώκεται ἢ διὰ τῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς ἢ τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἢ τῆς καταλλήλου φυσιοθεραπείας ἐπαναφορὰ — καθ' ὃ μέτρον καθίσταται τοῦτο δυνατόν — τοῦ ἀναπήρου εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ σωματικὴν κατάστασιν καὶ

γ) Τὴν λειτουργικὴν ἀναπροσαρμογὴν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ ἀναπήρου. Τὸ στάδιον τοῦτο ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν ἀπομεινασῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ δεξιότητων τοῦ ἀναπήρου, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς προσαρμογῆς τούτου, διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ πρὸ τοῦ ἀτυχήματός του ἐπαγγέλματος ἢ τὴν ἐκμάθησιν νέου. Εἰδικώτερον τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως βασίζεται εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ἀρχάς.

1) Εἰς τὸ ὅτι κατὰ κανόνα δι' ἕκαστον ἀνάπηρον ὑπάρχει τοῦ ἐλάχιστου μίᾳ ἐργασία, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται μετὰ κατάλληλον ἐκπαίδευσιν ν' ἀσχοληθῇ καὶ ν' ἀποδώσῃ.

2) Εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ἐπαγγέλματος εἰς τὸν ἀνάπηρον, ἀναλόγου πρὸς τὰς δυνάμεις καὶ τὰς δεξιότητας, αἵτινες τοῦ ἀπέμειναν καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ τοποθέτησίν του εἰς θέσιν κατάλληλον διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του καὶ

3) Τὴν ἠθικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τούτου, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πρῶτον διάστημα τῆς ἐπαγγελματικῆς τοῦ ἀπασχολήσεως. Ἡ προσαρμογὴ ἢ ἄλλως, ὁ προσανατολισμὸς τοῦ ἀναπήρου εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς προτέρας ἐπαγγελματικῆς τοῦ ἐνασχολήσεως ἢ τὴν ἐπιλογὴν νέας, ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ δυσχερέστερα θέματα τοῦ προγράμματος προστασίας τῶν ἀναπήρων. Διότι ἡ ἀρμοδιὰ ὑπηρεσία εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν συγκεκριμένην πραγματικότητα, ἐνὸς ἐκάστου ἀναπήρου, τὴν ὁποίαν συνθέτουν πλείστοι παράγοντες, ὡς ἡ προτίμησις καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναπήρου, ἢ ἐγκρισίς τοῦ ἱατροῦ (ἐρευνῶντος τὰς φυσικὰς ἀδυναμίας τοῦ πάσχοντος, ὡς δυσκίνησιν ἀρθρώσεων, μυϊκὴν ἀτροφίαν, ἀγγειοκινητικὰς διαταραχάς, παράλυσιν νευρικοῦ τινος στελέχους, διαταραχὰς μνήμης, κρίσεως κλπ.), ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ ζήτησις ὠρισμένης ἐργασίας, ἢ ἡλικία, αἱ παρεπόμενα εἰδικὰ οἰκονομικὰ καὶ οἰκονομικὰ συνθήκαι τοῦ ἀναπήρου, αἵτινες κατὰ περιπτώσεις δὲν ἀναμένουν τὴν μακροχρόνιον ἐκπαίδευσίν του διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀπόδοσιν κλπ. Ἐπὶ πλέον ἡ ἐργασία διὰ τὸν προσανατολισμόν, πρέπει

νά λαμβάνη βασικῶς ὑπ' ὄψει, τὴν εἰδικὴν ἀναπηρικὴν πάθησιν τοῦ πάσχοντος. Οὕτω, κατὰ τὰ γενικῶς παραδεδεγμένα, δύνανται νά εἰδικεῦνται :

1) Οἱ φέροντες ἀκρωτηριασμόν τοῦ ἐνός τῶν ἄνω ἄκρων, ὡς διοικητικοὶ καὶ διαχειριστικοὶ ὑπάλληλοι, μεταφρασταί, μελισσοκόμοι, ὄρνοιθοτρόφοι, ἐπόπται, ἐργοδηγοί, σχεδιασταὶ κλπ.), 2) οἱ φέροντες ἀκρωτηριασμόν τοῦ ἐνός τῶν κάτω ἄκρων ὡς δακτυλογράφοι, ὄρολογοποιοί, χρυσοχόοι, ξυλογλύπται, καλαμοπλέκται, χρυσοῦντα βιβλίων, ταμίαι ἐπιχειρήσεων, τηλεγραφεῖται κλπ.), 3) οἱ τυφλοὶ κατόπιν ἐξασκήσεως εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἀνάπτυξιν τῶν αἰσθήσεων τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ἀκοῆς, ὡς καλαμοπλέκται, καθεκλοποιοί, ψηκτροποιοί, ἐπιδιορθωταὶ ὑποδημάτων, βαρελοποιοί, στενοδακτυλογράφοι, τηλεγραφεῖται ἀσυρμάτου, ράπται, μουσικοὶ κλπ., 4) οἱ φερόμενοι ὡς ἰαθέντες ἐκ φυματώσεως, ὡς ὄρολογοποιοί, μεταφρασταί, ὑπάλληλοι κλπ., 5) οἱ νευροπαθεῖς, ὡς κτηνοτρόφοι, ἀμπελοργοί, κηπουροί, πλινθοποιοί, κεραμοποιοί, μελισσοκόμοι κλπ., 6) οἱ καρδιοπαθεῖς, ὡς ἀντιγραφεῖς, θυρωροί, χαρτοπᾶλαι, ἐμφανισταὶ φωτογραφιδῶν, λιθογράφοι, καλοθοπλέκται κλπ. 7) οἱ κωφοί, ὡς χρυσοχόοι, ἀδαμαντουργοί, σχεδιασταί, καλαμοπλέκται, ράπται, ξυλουργοί, κλπ., 8) οἱ πάσχοντες ἐκ ρευματισμῶν, ὡς ταπητουργοί, ὑφάνται, κορδοπολέκται, ποδηλατοποιοί κλπ.), 9) οἱ φέροντες ἐγκεφαλικὰς βλάβας, ὡς σχεδιασταί, ζωγράφοι, καθεκλοποιοὶ κ.ο.κ.

Σήμερον εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον τὰ προγράμματα τῶν ἀναπήρων ἀκολουθοῦντα τὰς ἀρχὰς τοῦ χάρτου τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν, καθ' ὃν τὰ ὑπογράψαντα τοῦτον Κράτη εἶναι ὑποχρεωμένα νά ἐφαρμόσουσιν Ἐθνικὴν Πολιτικὴν προστασίας τῶν ἀναπήρων, εὐρίσκουν γενικῶς κατανόησιν καὶ ἐπιτυχάνουν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Ἡδὴ χάρις εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ὀργάνωσιν τῶν μεθόδων τῆς ἐπαγγελματικῆς μετεκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν βιομηχανιδῶν, κατορθοῦται ἡ εὐχερὴς χρησιμοποίησις τῶν ἀναπροσηρμοσμένων ἀναπήρων εἰς ἀναλόγους πρὸς τὴν εἰδίκευσιν τῶν ἐργασίας.

Ἀνάπηρα παιδιὰ. Αἷτια διὰ τὰς ἀναπηρίας τῶν παιδιῶν, δὲν ἀποτελοῦν μόνον οἱ καταστρεπτικοὶ σύγχρονοι πόλεμοι, οἵτινες πλήττουν ἐξ ἴσου τὸν ἄμαχον πληθυσμόν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα περιστατικὰ ὡς καὶ ἀσθένειαι τῆς σπονδυλικῆς στήλης, τῶν ὀστέων καὶ τῶν ἀρθρώσεων, ὀρθοπεδικαὶ ἀτέλειαι, ἐνδομήτριος ἀτέλειαι, λοιμώδη νοσήματα, ἀτυχήματα κλπ.

Ἡ κατάστασις τῶν ἀναπήρων παιδιῶν καὶ ἡ ὅλη θεραπευτικὴ καὶ μεταθεραπευτικὴ μεταχείρισις τῶν, ἀποτελεῖ ἓνα δυσχερέστατον καὶ λίαν σύνθετον πρόβλημα, διότι ἐνῶ διὰ τοὺς ἐνηλίκους ἀναπήρους ἡ ἀποκατάστασις ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπανάκτησιν τῶν ἀπολεσθεισῶν ἢ ἐλαττωθεισῶν ἱκανότητων, διὰ τὸ ἀνάπηρον παιδί ἡ προσπάθεια αὕτη, σημαίνει μίαν ἐπίμονον, κοπιώδη καὶ βραδεῖαν πορείαν ἐκπαιδεύσεως ψυχολογικῆς προσαρμογῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς καθοδηγήσεως, πρὶν ἢ ἀκόμη «ὁ μικρὸς ἀνάπηρος γνωρίσῃ τὰ ἀγαθὰ μιᾶς κανονικῆς καὶ ὀμαλῆς παιδικῆς ζωῆς». Διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν καὶ περιορισμόν τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων, σήμερον τὸ Κράτος ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰ ἀρμόδια κοινωνικὰ Ἱδρύματα λαμβάνει σύντονα μέτρα, συνιστάμενα ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὴν ἐξάλειψιν τῶν αἰτίων τῶν ἐκ γενε-

τῆς παραμορφώσεων καὶ τῶν ἀσθενειῶν τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας, ἀφ' ἐτέρου δέ, τὴν ἐγκαιρον ἀνίχνευσιν ἐκάστης παιδικῆς ἀναπηρικῆς περιπτώσεως καὶ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ εἰδικοῦ ἱατροῦ εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Ἡ ἐπέμβασις αὕτη τῆς ἐπιστήμης εἰς τὸ στάδιον τοῦτο, ἔχει ἀποφασιστικὴν σημασίαν ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ ἐξαχθὲν ἀποτέλεσμα ἐρεύνης, καθ' ἣν τὰ 83% τῶν ἐκ φυσικῶν παθήσεων ἀναπήρων παιδιῶν τοῦ Σικάγου, κατέστησαν ἀνάπηρα εἰς ἡλικίαν κάτω τῶν 6 ἐτῶν. Παραλλήλως εἰδικὰ νομοθετικὰ καὶ διοικητικὰ μέτρα, ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν λειτουργίαν περισσοτέρων μέτρων ἀσφαλείας πρὸς ἀποφυγὴν παιδικῶν ἀτυχημάτων καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς σκληρᾶς μεταχειρίσεως τῶν ἐργαζομένων ἀνηλίκων ἢ τῆς χρησιμοποίησεως τούτων εἰς ἐπικίνδυνα ἐπαγγέλματα.

Ἄνάπηρα ἀμάχου πληθυσμοῦ. Ὁ ὀλοκληρωτικὸς δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος κατέλιπε σοβαρὸν ἀριθμὸν περιπτώσεων καὶ ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Ἄνάπηροι πολέμου. Ὡς ἀνάπηροι τῆς κατηγορίας ταύτης χαρακτηρίζονται ἄτομα ἀνεξαρτήτως φύλου, περιελθόντα εἰς κατάστασιν ἀναπηρίας, συνεπείᾳ τραυμάτων νόσου ἢ κακουχιῶν ἐν τῇ ἐκτελέσει διατεταγμένης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

Εἰδικῶς διὰ τοὺς ἀναπήρους τούτους ἔχουσι ληφθῆ ἔραν τῶν κανονικῶν προστατευτικῶν μέτρων καὶ ἴδια μέτρα ἀναφερόμενα εἰς τὴν παροχὴν συντάξεων, ἠθικῶν ἀμοιβῶν, τιμητικῶν διακρίσεων καὶ ἰδιαιτέρων προνομίων.

Ἄνάπηροι ἐξ ἀτυχημάτων. Ἐν ἐπίσης τῶν κυρίων αἰτίων, τὰ ὅποια δημιουργοῦν ἀναπηρικὰς καταστάσεις εἶναι τὰ πάσης μορφῆς ἀτυχήματα καὶ εἰδικώτερον τὰ ἐπαγγελματικὰ τοιαῦτα.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ

Ὑπὸ τὸν ὄρον παιδικὴ προστασία νοεῖται τὸ σύνολον τῶν μέτρων, τὰ ὅποια λαμβάνει τὸ Κράτος διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἀφ' ἐνὸς τῆς κανονικῆς σωματικῆς, ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν διανυόντων τὴν περίοδον τῆς παιδικῆς ἡλικίας μελῶν τῆς Κοινωνίας.

Ἡ προστασία αὕτη διὰ νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν ἔθνικὸν καὶ κοινωνικὸν σκοπὸν, ὃν ὑπηρετεῖ, πρέπει ν' ἀρχίζη ἀπὸ τῆς συλλήψεως καὶ νὰ ἐξικνηται μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ παιδιοῦ.

1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Ἡ μέριμνα ὑπὲρ τοῦ παιδιοῦ ἀπετέλει ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέλημα τῶν πολιτειῶν, ἰδίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν, εἰς οἵανδήποτε βαθμίδα πολιτισμοῦ καὶ ἐν ἐδρίσκοντο αὐταί. Τὰ μέτρα ταῦτα δὲν εἶχον βεβαίως τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν μορ-

φήν τῶν σημερινῶν ἐπὶ τοῦ τομέως τούτου ἀρτίων κοινωνικῶν προγραμμάτων, ἀπετέλουν ὅμως τακτικὴν προσηρμοσμένην εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῶν Κυβερνώντων τὰς διαφόρους πολιτείας, ἐν συναρτήσει μὲ τὰς ἐπικρατούσας θρησκευτικὰς καὶ κοινωνικὰς πεποιθήσεις καὶ τὴν πολιτιστικὴν ἐξέλιξιν ἐκάστης ἐποχῆς. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἡ μέριμνα ὑπὲρ τῶν παιδιῶν ἐλαμβάνετο καθ' ὃ μέτρον ἐπιστεῦετο, ὅτι χάρις εἰς αὐτὰ ἐξησφαλιζέτο ἡ αἰωνιότης τῶν γονέων. Οἱ Βασιλεῖς τῆς δυναστείας τῶν Ἀχαιμενιδῶν ἐν Περσίᾳ παρεῖχον ἐπίδομα εἰς τοὺς γονεῖς, οἱ ὅποιοι εἶχον τὰ περισσότερα τέκνα. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα τὰ λαμβανόμενα μέτρα δὲν εἶχον ὡς ἐπιδίδωσιν ἢ μὴ ὅ,τι σχεδὸν καὶ τὰ προγράμματα παιδικῆς προστασίας τῶν σημερινῶν κρατῶν, δηλαδὴ τὴν διαμόρφωσιν ἀρτίων καὶ ὑγιῶν κοινωνιῶν.

Ἡ Σπάρτη, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν διαμόρφωσιν καλῶν καὶ ἀκάμπτων στρατιωτῶν, διεμόρφωσε τὸ ὅλον πολιτειακὸν τῆς σύστημα μὲ βάσιν τὴν ὁμαδικὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν τῶν πολιτῶν τῆς. Ἡ Λυκούργειος Νομοθεσία (800 π.Χ.), στηριζομένη εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι ὁ ἀσθενὴς πολίτης ὄχι μόνον δὲν εἶναι πρόσφορος καὶ ἐποφελῆς συντελεστής εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν τῆς πολιτείας, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐπιζήμιος παράγων ἐξασθενίζων τὴν δυναμικὴν καὶ οἰκονομικὴν παράστασιν τῆς, ἐθέσπισε τὸ σύστημα τῆς ἐπιλογῆς, διὰ τῆς στρατολογίας τοῦ Σπαρτιάτου ἐκ γενετῆς. Τὸ μέτρον τοῦτο ἔδιδε τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Σπαρτιατικὴν Διοίκησιν νὰ ἔχη ἐξουσίαν ζωῆς ἢ θανάτου ἐπὶ τῶν πολιτῶν τῆς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ζωῆς τῶν. Οὕτω τὰ νεογνά, ἅμα τῇ γεννήσει τῶν, ἐτίθεντο ὑπὸ ἐξέτασιν παρ' Ἐπιτροπῆς ἀπαρτιζομένης ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τῆς πολιτείας καὶ τὰ μὲν καχεκτικά καὶ ἐλαττωματικά ἐρρίπτοντο πρὸς θάνατον εἰς τοὺς ἀποκρήμους βαράθρους τοῦ Ταυγέτου, τοὺς ἀποθέτας, τὰ δὲ ὑγιᾶ παρέμενον πλησίον τῶν μητέρων τῶν μέχρι τοῦ 7ου ἔτους, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν ὅμως καὶ τὴν παρακολούθησιν τῶν παιδονόμων. Καὶ τοῦτο ἵνα ἀποφεύγηται κατὰ χρεῖς στοργῆς καὶ ὑπερβολικὴ μαλθακότης κατὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν ἐκ μέρους τῶν γονέων τῶν. Διὰ τὴν Σπαρτιάτιδα, ἡ ἀποστολὴ τῆς εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ τέκνου τῆς καὶ ἰδιαίτερος ὁ μητρικὸς θηλασμὸς ἀπετέλει πρωτίστως ἐκπλήρωσιν ὑποχρέωσης πρὸς τὴν πατρίδα.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 7ου ἔτους τὰ παιδιά παρεδίδοντο εἰς τὰ ὁμαδικὰ παιδικὰ στρατόπεδα, εὐρισκόμενα ἔξω τῆς πόλεως, εἰς τὰ ὅποια τὴν εὐθύνην τῆς ἀγωγῆς εἶχον οἱ παιδονόμοι, ἄνευ συνεργασίας τῶν γονέων. Χαρακτηριστικὸν τῆς ζωῆς τῶν στρατοπέδων αὐτῶν ἦτο ἡ σκληραγωγία, ἡ λιτότης εἰς τὴν σίτισιν, ἡ ἀσκήσις εἰς ἀθλητικὰς ἐπιδόσεις καὶ ἀγωνίσματα καὶ ἡ ἄκρα πειθαρχία. Ἐδιδάσκοντο γραφὴν, ἀνάγνωσιν καὶ στοιχειώδη ἀριθμητικὴν. Διεπαιδαγωγοῦντο κατὰ τὸν ὅσον ὥστε νὰ ἐκφράζωνται σαφῶς, εὐκρινῶς καὶ συντόμως, εἰς τὰς κοινωνικὰς τῶν δὲ σχέσεις νὰ εἶναι σεμνοί, ἀξιοπρεπεῖς, σοβαροί, πειθαρχικοὶ εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ κελεύσματα τῆς πολιτείας, νὰ σέβωνται τοὺς γονεῖς τῶν καὶ τοὺς ἡλικιωμένους καὶ νὰ τιμοῦν τοὺς ἄρχοντας.

Ἐξ ἄλλου, ἡ Ἀθηναϊκὴ πολιτεία, μὲ ἐκδηλον τὸ φιλοσοφικὸν ἀνθρώπινον πνεῦμα τῆς καὶ τὰς κοσμοπολιτικὰς τῆς ἀντιλήψεις, ἔλαβεν ἰδιάζουσαν

τὴν ἀνάληψιν τῆς εὐθύνης ἀνατροφῆς τοῦ παραδιδόμενου παιδιοῦ (θεσμὸς οἰοῦναι υἱοθεσίας). Ἐπειδὴ ὅμως τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἐκάλυπτον τὰς ὑφισταμένας ἀνάγκας, τὴν ἐσωτερικὴν περιθαλψιν τῶν ἐκθέτων ἀνέλαβον τὰ ἰδρυθέντα βρεφοκομεῖα. Ἡ σύζυγος τοῦ Ἰουστινιανοῦ Θεοδώρα (527 μ.Χ.) ἰδρύσκει μέγα βρεφοκομεῖον, ὅπερ διηύθυνεν ἡ ἰδία. Διὰ τὰ ὄρφανὰ ἐλαμβάνοντο εἰδικὰ μέτρα, διατροφῆς, ἀποκαταστάσεως καὶ διασφαλίσεως τῆς περιουσίας των. Εἰδικῶς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας ἀνελάμβανον οἱ ἐπίτροποι μέχρι τοῦ 14ου ἔτους καὶ οἱ Κουράτωρες ἀπὸ τοῦ 14ου ἔτους μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς των. Τῶν περιθαλπομένων εἰς ἰδρύματα, τὴν περιουσίαν ἀνελάμβανον οἱ ὄρφανοτρόφοι (Νεαρά Ἰουστινιανοῦ, Κεφ. 15). Τὰ πρῶτα ὄρφανοτροφεῖα ἰδρύθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς (96 μ.Χ.), ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐλειτούργησαν πολυάριθμα ἀνά τὴν περιφέρειαν τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας, ἰδρυθέντα ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, τῶν ἐπισκόπων καὶ ἄλλων πλουσίων ἰδιωτῶν. Εἶδος τῶν ἰδρυμάτων τούτων ἀπετέλεσαν οἱ «ξενῶνες», οἱ ὅποιοι περιέθαλπον μέχρι 1.000 ὄρφανὰ. Οἱ μετέπειτα χρόνοι τῆς Ἀναγεννήσεως μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κριτικοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀνθρωπιστικῶν αἰσθημάτων, ἐπρόσεξαν περισσότερο τὴν αἰτίαν καὶ ὀλιγώτερον τὰ φιλανθρωπικὰ μέτρα. Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία κατέβαλον προσπάθειαν ὄχι μόνον διὰ τὴν ἰδρυσιν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ἰδρυμάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχικὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν κοινωνικῶν ὄρων ζωῆς τῶν γυναικῶν, ἰδίως ἐκείνων, αἵτινες λόγῳ πενίας καὶ ἀνάγκης ἐξεδίδοντο.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ πρώτη προστασία ὑπὲρ τῶν ἐκθέτων ἐλήφθη ὑπὸ τῆς Δημοτικῆς Ὑπηρεσίας, ἥτις κατὰ τὸ ἔτος 1839 μέχρι τὸ 1859 παρέδιδε τὰ ἐκθετα εἰς οἰκογενεῖας ἐπὶ πληρωμῇ. Ἀπὸ τοῦ 1859, ὅτε ἰδρύθη τὸ Βρεφοκομεῖον Ἀθηνῶν, ἡ περίθαλψις τῶν ἐκθέτων ἐνεργεῖται μέσῳ τοῦ Ἰδρυματος τούτου. Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις ἰδρυματικῆς προστασίας τῶν ὄρφανῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐσημειώθη κατὰ τὸ 1828, ὅτε ὁ Ι. Καποδίστριας ἰδρύσκει τὸ πρῶτον ὄρφανοτροφεῖον εἰς Αἴγινα, ὅθεν ἀπέρρευσε ὁ λόγος Εὐελπίδων (σήμερον Σχολῆ Εὐελπίδων). Ἐκτοτε ἡ μέριμνα ὑπὲρ τοῦ παιδιοῦ, ἀκολουθήσασα τὴν προοδευτικὴν πορείαν καὶ τὰς συστηματικὰς ἐπιστημονικὰς μεθόδους τῶν ἐξειλιγμένων κρατῶν, μὲ τὴν κρατικὴν καὶ ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, ἐσημείωσε σοβαρωτάτην πρόοδον, μέχρι σημείου ὥστε ἡ Ἑλλάς νὰ θεωρῆται σήμερον μία ἀπὸ τὰς πλέον προηγμένας εὐρωπαϊκὰς χώρας ἐπὶ τῶν προγραμμάτων τοῦ τομέως τούτου.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν, ὅτε ἀπεδόθη εἰς τὸν τομέα τῆς μερίμνης ὑπὲρ τοῦ παιδιοῦ ἡ ἐπιβεβλημένη εὐρύτης, ἡ κρατικὴ μέριμνα ἐξηντλεῖτο κυρίως εἰς τὴν λῆψιν μέτρων ἀποβλεπόντων εἰς τὴν προστασίαν τῆς μητρότητος, τὴν παροχὴν στοιχειώδους παιδείας καὶ τὴν περίθαλψιν τῶν ὄρφανῶν. Ὡθησιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συγχρόνου συστήματος, τὸ ὅποιον περιλαμβάνει τὴν καθολικὴν προστασίαν τοῦ παιδιοῦ εἰς ὅλας τὰς σωματικὰς, ψυχικὰς καὶ πνευματικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἔδωκεν ἡ διεθνῶς γενομένη δεκτὴ ἀρχή, καθ' ἣν ἐκ τῆς ψυχικῆς καὶ

σωματικῆς υγείας τῶν παιδιῶν τῆς σήμερον ἐξαρτᾶται ἡ ἄρμονία τοῦ κόσμου τῆς αὔριον. Ἐν ἄλλοις λόγοις, τὸ σύστημα παιδικῆς προστασίας εἶναι ἡ αὐτόματος ἀσφάλις διὰ τὴν κανονικὴν διαδοχὴν τῶν κοινωνιῶν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, πᾶσα δὲ δαπάνη πραγματοποιουμένη διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποτελεῖ τὴν πλέον θετικὴν ἐπένδυσιν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ πλαίσιον τῆς προστασίας ταύτης καθορίζεται ἀπὸ τὰς ἀκολουθοῦσας ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι καὶ προσδιορίζουν τὸ μέτρον τῶν ἐκάστοτε ἐφαρμοζομένων προγραμμάτων :

1) Ἡ υγεία τοῦ παιδιοῦ, ἀποτελοῦσα τὸν πρωταρχικὸν ὄρον ἐξασφαλίσεως τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἰσορροπίας του, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν υγείαν τῶν γονέων, διὰ νὰ διατηρηθῇ δὲ αὕτη μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του ἀπαιτεῖται συστηματικὴ παρακολούθησις.

2) Αἱ ἀνάγκαι τοῦ παιδιοῦ, καθωρισμέναι ἐπιστημονικῶς, πρέπει νὰ καλύπτονται μέχρι τοῦ δυνατοῦ ὁρίου.

3) Τὸ παιδί ἔχει προσωπικότητα ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεώς του καὶ δὲν δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ μόνον του. Συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι τὸ παιδί ἔχει ἀνάγκην νὰ ζῆ εἰς κατάλληλον περιβάλλον, ἐξασφαλίζον εἰς αὐτὸ ὁμαλὴν ψυχικὴν ἀνάπτυξιν καὶ νὰ εὐρίσκειται εἰς αἰσθητῶς ἀντιληπτὴν δι' αὐτὸ ἀτμόσφαιραν ἀγάπης. Ἡ προσκόλλησις του εἰς τὴν φυσικὴν του οἰκογένειαν ἢ ἐν ἐλλείψει τοιαύτης εἰς ἄλλην ὁμάδα, παρέχει τὴν εὐχέρειαν νὰ ἐκδηλώνη τὸ κοινωνικόν του ἔνστικτον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι εἰ μὴ τὸ ἐνεργὸν ἐγὼ του, ἡ κοινωνικὴ του προσωπικότης.

4) Τὸ ἔνστικτον τῆς δημιουργίας καταλλήλως καλλιεργούμενον, ἐξασφαλίζει τὴν τοποθέτησιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ τῶν εὐγενῶν καὶ ὠραίων ἰδανικῶν, ἅτινα ἀποτελοῦν τὸ ἴνδαγμα ὄλων τῶν ὑγιῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν καὶ συνειδητοποιεῖ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς γνῶσιν καὶ μάθησιν.

5) Ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ κοινωνία ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξασφαλίσουν ἐπαγγελματικὴν ἀπασχόλησιν εἰς τὸ παιδί ἀνάλογον πρὸς τὰς κλίσεις του.

Αἱ ὡς ἄνω ἀρχαὶ ὀδηγοῦν τὰς κοινωνίας καὶ τὰ κράτη σήμερον εἰς τὴν βάσει προγράμματος λήψιν μέτρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐξασφαλίζεται ἡ καλὴ σωματικὴ ἀνάπτυξις, ἡ ὁμαλὴ διαμόρφωσις κοινωνικοῦ, ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἡ κανονικὴ καὶ ὑγιὴς ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν ὑγιῶν κοινωνιῶν.

Μεταπολεμικῶς τὸ παιδί ἀπετέλεσε θέμα παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος. Ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν (Ο.Η.Ε. συνεδρίασις, ὑπ' ἀριθ. 841 τῆς 20ης Νοεμβρίου 1959) γενομένη διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ παιδιοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερον δι' ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη τὴν βάσιν τῆς κοινωνικῆς τῶν πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ τομέως τούτου.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Ἐν σύγχρονον σύστημα παιδικῆς προστασίας ἐκδηλοῦται κατὰ τομεῖς ὡς ἀκολούθως :

Α' Προστασία μητρότητος καὶ βρεφικῆς ἡλικίας

Ἡ προστασία τῆς μητρότητος ἔχουσα ὡς ἀφετηρίαν τὸν ἔλεγχον τῆς υγείας τῶν μελλονύμφων, περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν κοινωνικῶν καὶ νομικῶν μέτρων, τὰ ὅποια λαμβάνονται ἀφ' ἑνὸς διὰ τὴν μητέρα κατὰ τὴν κύησιν, τὸν τοκετὸν καὶ τὸν θηλασμόν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ βρέφος, μὲ βασικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἐξασφάλισιν πλήρους σωματικῆς καὶ ψυχικῆς υγείας εἰς τοὺς ἀπογόνους. Τὰ μέτρα ταῦτα χαρακτηριζόμενα ὑπὸ τοῦ Kel Iget ὡς πρώτη βαθμὶς κοινωνικῆς προνοίας διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ψυχικῶς καὶ σωματικῶς ὑγιῶν ἀπογόνων, ταυτίζονται ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν πρὸς τὰ μέτρα τὰ λαμβανόμενα διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν τῶν εὐγονικῶν κανόνων. Πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὡς ἄνω σκοποῦ αἱ πολιτεῖαι ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐλάμβανον, ὡς ἀνωτέρω ἀνεπτύχθη, κατάλληλα μέτρα.

Ἡ προστασία τῆς μητρότητος σήμερον, ὡς ἀποβλέπουσα εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀποτελεῖ ἀρχὴν παγκοσμίου ὑποχρέωσεως ἐπιβαλλομένην καὶ ἐκ διεθνῶν συμβάσεων.

Τὸ ἀνωτέρω κρατικὸν καὶ κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς μητρότητος, καλύπτει τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς συλλήψεως μέχρι καὶ τῆς περιόδου τοῦ θηλασμοῦ, περιλαμβάνει σειρὰν ἐπιστημονικοκοινωνικῶν καὶ νομικῶν μέτρων. Τὰ ἐπιστημονικοκοινωνικά μέτρα, ἵνα εἶναι ἀποτελεσματικά, πρέπει νὰ ἀρχίζον ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς υγείας τῶν μελλόντων νὰ ἔλθουν εἰς γάμον προσώπων. Τὸ προγαμιαῖον πιστοποιητικὸν υγείας, ἀποβλέπον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἀπαγόρευσιν τῶν ἀπολύτως δυσγονικῶν γάμων ἢ εἰς τὴν ἀναβολὴν τοῦ γάμου ἐπὶ ὄρισμένον χρόνον, μέχρις ἀπομακρύνσεως τοῦ ἐπισημανθέντος δυσγονικοῦ λόγου, εἶναι διὰ πολλὰς χώρας (Η.Π.Α., Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ρωσίαν, Ἑλβετίαν, Βέλγιον, Σουηδίαν, Νορβηγίαν, Δανίαν, Γιουγκοσλαβίαν, Τουρκίαν κλπ.) προϋπόθεσις χορηγήσεως τῆς ἀδείας γάμου. Παρ' ἡμῖν ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ Α.Ν. 300/1968. Τὰ ἐφαρμοζόμενα σήμερον κοινωνικά μέτρα κοινωνικῆς προστασίας τοῦ παιδιοῦ συνίστανται :

α. Εἰς τὸν γενικώτερον ἀγῶνα κατὰ τῶν κοινωνικῶν νόσων (συφιλίδος, φυματώσεως, ἀλκοολισμοῦ κλπ.), αἵτινες ἐπηρεάζουν ἀμέσως τὴν υγείαν τῶν τέκνων.

β. Εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ὑγειονομικὴν διαφώτισιν (ὄργάνωσιν συμβουλευτικῶν σταθμῶν, ἐντυπα, ὀπτικοακουστικὰ βοηθήματα κλπ.) τῶν μητέρων ὡς πρὸς τὴν πορείαν τῆς κυήσεως καὶ τὰς γνώσεις τῆς συγχρόνου βρεφοκομίας.

γ. Εἰς τὴν εἰδίκευσιν ἐμψύχου ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ πρὸς ἐπὶ ἀνδρωσιν τῶν μαιευτικῶν ἰδρυμάτων, τῶν νοσηλευτικῶν κέντρων μητρότητος καὶ τῶν σταθμῶν προληπτικῆς ὑγιεινῆς. Οὕτως, ἡ θέσπισις τῆς εἰδικότητος τοῦ μαιευτῆρος ἱατροῦ, ὡς καὶ ἡ διὰ τοῦ Ν.Δ. 2593/1953 «περὶ

ἀσκήσεως τοῦ μαιευτικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν μαιῶν» ὑποχρέωσις τῆς ἀσκήσεως τοῦ μαιευτικοῦ ἐπαγγέλματος μόνον εἰς τὰς πτυχιούχους τῶν ἐν τῷ κράτει λειτουργουσῶν καὶ ἀνεγνωρισμένων μαιευτικῶν σχολῶν ἢ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἰσοτίμων, ἐδημιούργησε τὰς προϋποθέσεις τῆς ἐπιστημονικῆς διεξαγωγῆς τοῦ τοκετοῦ.

δ. Εἰς τὴν λειτουργίαν ὑπὸ τοῦ Π.Ι.Κ.Π.Α. κυρίως συμβουλευτικῶν σταθμῶν μητρότητος, δι' ὧν παρακολουθεῖται ἡ ἔγκυος καὶ ἡ ἐπίτοκος.

ε. Τὴν ὀργάνωσιν εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν Κοινοτικῶν Ὑγειονομικῶν Σταθμῶν καὶ Κοινοτικῶν Ἀγροτικῶν Ἰατρείων.

στ. Εἰς τὴν λειτουργίαν μεγάλων Νοσηλευτικῶν Μαιευτικῶν καὶ Γυναικολογικῶν Ἰδρυμάτων.

ζ. Εἰς τὴν παροχὴν πλήρους μαιευτικῆς περιθάλψεως εἰς τὰς ἐργαζομένας εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐπίτοκος ἢ τὰς συζύγους Δημοσίων Ὑπαλλήλων μέσῳ τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἢ εἰς τὰς ἐργαζομένας εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις ἢ τὰς συζύγους ἐργαζομένων ὁμοίως μέσῳ τῶν φορέων Κοινωνικῆς Ἀσφαλείας.

Ἡ προστασία τῆς μητρότητος πλαισιοῦται ὑπὸ σειρᾶς ποινικῶν καὶ ἀστικῶν διατάξεων.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΡΦΑΝΩΝ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ἡ προστασία τῶν ὀρφανῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου θυμάτων, ἀπετέλει ἀνέκαθεν ὑποχρέωσιν τῶν πολιτειῶν. Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἐξεδηλώθη διὰ τῆς λειτουργίας πολλῶν ἰδρυμάτων. Χάρις εἰς τὴν συστηματικὴν ταύτην περιθάλψιν ἐπροστατεύθησαν καὶ ἀποκατεστάθησαν χιλιάδες ὀρφανὰ ἢ παιδιὰ στερηθέντα τῶν φυσικῶν τῶν προστατῶν, περισωθέντα οὕτω ἀπὸ τοὺς μυρίους κοινωνικοὺς κινδύνους, πρὸς οὓς ἦσαν ὑποχρεωμένα ἄλλως νὰ παλαίσουν. Ἡ σύγχρονος ὀργάνωσις τῆς περιθάλψεως τῶν ὀρφανῶν ἀκολουθεῖ σήμερον διεθνῶς δύο συστήματα. Ἦτοι :

α) Τὴν διὰ τῆς λειτουργίας καταλλήλων ἰδρυμάτων προστασίαν (κλειστὴ περιθάλψις) καὶ β) τὴν κατ' οἶκον βοήθειαν καὶ παρακολούθησιν τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ (ἀνοικτὴ περιθάλψις).

Τὸ πρῶτον σύστημα περιλαμβάνει τὴν λειτουργίαν τῶν ὀρφανοτροφείων. Τὰ ὀρφανοτροφεία, ἀποτελοῦντα τοὺς ἰδρυματικοὺς φορεῖς κλειστῆς περιθάλψεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως ὀρφανῶν καὶ ἀπροστατευτῶν παιδιῶν, ἡλικίας 7 - 18 ἐτῶν, διακρίνονται ἀναλόγως τῆς ἡλικίας ἢ τοῦ φύλου τῶν τροφίμων καὶ τοῦ ἰδιαίτερου σκοποῦ ἐνὸς ἐκάστου, εἰς σχολικῆς ἡλικίας, ἐπαγγελματικά, ἀγροτικά, ἀρρένων καὶ θηλέων.

Τὸ δεύτερον σύστημα τῆς κατ' οἶκον βοηθείας, ἐκτεινόμενον παρ' ἡμῖν εἰς ὀλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν χῶρον καὶ ἀκολουθοῦν ἐπιστημονικὰς ἀρχὰς καθολικότητος καὶ ἐνιαίων κριτηρίων ἐφαρμόζεται διὰ τῶν Κέντρων Κοινωνικῆς Πολιτικῆς, μέσῳ τοπικῶν συμβουλίων, προεδρευομένων ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων κατὰ περιφερείας Εἰσαγ-

γελέων. Ἡ ἔρευνα τῶν κοινωνικῶν στοιχείων καὶ ἡ ἐξακρίβωσις τῶν παρ' ἐκάστη οἰκογενεῖα εἰδικῶν προβλημάτων τῆς πρὸς ἐπίλυσίν των, ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς.

ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Αἱ κακαὶ συνθῆκαι καὶ ἰδίαι ἐντὸς τῶν ἀστικῶν κέντρων, ὅπου ἡ ἐκβιομηχάνισις ἐδημιούργησε νέα προβλήματα εἰς τὴν υγείαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ἐπιδροῦν πρωτίστως ἐπὶ τῶν παιδικῶν ἡλικιῶν. Διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς υγείας τῶν ἀπόρων παιδιῶν, ὧν ἡ υγεία ἐβλάβη, λειτουργοῦν ἰδρύματα εἰδικῆς ἀποστολῆς, ὀνομαζόμενα Πρεβεντόρια.

Μὲ τὸν τίτλον τοῦτον ἀποδίδεται παιδικὸν ἴδρυμα κοινωνικῆς προνοίας, ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν περίθαλψιν καὶ τὴν υγιεινοδιαιτητικὴν θεραπείαν ἀπόρων παιδιῶν, προβληθέντων μὲν ὑπὸ τοῦ μικροβίου τῆς φυματώσεως, μὴ ἔχόντων ὅμως ἀνοικτὴν φυματίωσιν (θετικὴ φυματιαντίδρασις μετ' ἀκτινολογικῶν καὶ κλινικῶν εὐρημάτων, ἀρνητικῶν ὅμως πτυέλων).

Τὸ Πρεβεντόριον, ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς του καὶ τῆς ὀργανώσεώς του, δὲν εἶναι οὔτε ἄσυλον παιδιῶν, οὔτε νοσηλευτικὸν ἴδρυμα. Ἐν τῇ οὐσίᾳ εἶναι παιδικὴ ἐξοχὴ, ἐξασφαλίζουσα εἰς τὰ διαμένοντα ἐν αὐτῇ ἀσθενικὰ παιδιὰ, καλὴν διατροφὴν, συνεχῆ περιορισμὸν, ἀνάπαυσιν καὶ σωματικὴν καὶ διανοητικὴν ἄσκησιν βάσει προγράμματος, συνδυασμένου μὲ ψυχαγωγίαν καὶ κατάλληλον σύστημα παιδιῶν καὶ ἄλλων καταλλήλων παιδικῶν ἀπασχολήσεων.

Ὁ ἔξυπηρετούμενος διὰ τῶν Ἰδρυμάτων τούτων κοινωνικὸς σκοπός, συνίσταται εἰς τὴν πρόληψιν τῆς ὀριστικῆς βλάβης τῆς υγείας τῶν μολυνθέντων ὑπὸ τοῦ μικροβίου τῆς φυματώσεως νέων καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ δαπάνη εἰς ἣν ὑποβάλλεται τὸ Κράτος διὰ τὴν ἀποφυγὴν τὴν ὡς ἀνωτέρω ἐξέλιξιν, ἀποτελεῖ ἀναγκαίαν δαπάνην προνοίας καὶ ἀσφαλίσεως τῆς υγείας τῶν πολιτῶν του.

Ἄλλως, ἐὰν ἡ πολιτεία, ἴστατο ἀδιάφορος εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν νεαρῶν ἀνθρωπίνων υπάρξεων, αἱ συνέπειαι διὰ τὴν οἰκογενεῖαν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι νοσηλείαν καὶ τὴν ἐνδεχομένην προστασίαν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀσθενοῦς, θὰ ἦσαν ἀναποφεύκτως κοινωνικῶς ὀδυνηρότεραι καὶ εἰς δαπάνην μεγαλύτεραι.

Ὁ θεσμὸς τῶν Πρεβεντορίων ὑπὸ τὴν σημερινὴν των μορφήν, ἐνεφανίσθη ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὴν λήξιν τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου, ὅτε τὸ θέμα τῆς υγείας τῶν Ἑλληνοπαίδων ἐνεφάνισεν ἐπικίνδυνον ὀξύτητα, λόγῳ τοῦ ὑποσιτισμοῦ καὶ τῶν κακουχιῶν τοῦ πολέμου.

Ὡσαύτως διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν εὐρίσκεται ἐν λειτουργίᾳ καὶ ὁ θεσμὸς τῶν παιδικῶν ἐξοχῶν.

Ἡ παιδικὴ ἐξοχὴ (κατασκήνωσις) ἀποτελεῖ καὶ αὕτη ὡσαύτως θεσμὸν κοινωνικῆς προνοίας, ὅστις ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν δι' ὀργάνωσιν ἐν ὑπαίθρῳ προγραμματισμένης ὁμαδικῆς ζωῆς παιδιῶν, προ-

ερχομένων κυρίως ἐκ τῶν ἀπορωτέρων τάξεων, βελτιώσιν τῆς ὑγείας αὐτῶν.

Τὸ σύστημα τῶν παιδικῶν κατασκηνώσεων διεμορφώθη ἐκ τῆς ἀνάγκης, ὅπως παιδιὰ, τὰ ὁποῖα ζοῦν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν δυσμενῶν παραγόντων τῶν ἐκβιομηχανισθέντων κυρίως ἀστικῶν κέντρων ἀπαλλαγῶν, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀφορήτου θερινοῦ καύσωνος, τῆς κακῆς κατοικίας καὶ τῆς ἐλαττωματικῆς διατροφῆς καὶ εὔρουν τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα εἰς μίαν πειθαρχημένην παιδικὴν κοινότητα παραθερίσουν, ἀνατραφοῦν κανονικῶς καὶ αἰσθανθοῦν τὴν χαρὰν τῆς ὑπαίθρου.

Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἡ παιδικὴ κατασκήνωσις εἶναι μία ἀνεξάρτητος μικρὴ πολιτεία, ἀπαρτιζομένη ἐξ ἀνηλίκων παραθεριστῶν, διαβιούντων ὑπὸ κοινὰς συνθήκας διατροφῆς καὶ μεταχειρίσεως, ἄνευ κοινωνικῶν διακρίσεων. Ἡ διοίκησις τῆς στηρίζεται εἰς ἐσωτερικὸν κατασκηνωτικὸν δίκαιον, προβλεπόμενον ὑπὸ τῆς ἐιδικῶν κανονισμῶν. Κυριαρχοῦσαι ἀρχαὶ εἰς τὴν κατασκήνωσιν εἶναι ἡ ἀμεριμνησία, ἡ χαρὰ, ὁ ἀμοιβαῖος σεβασμὸς καὶ ἡ ἔθνικὴ καὶ ἠθικὴ διαπαιδαγώγησις τῶν κατασκηνωτῶν.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Σήμερον ἀποτελεῖ ἀρχὴν, δι' ὅλους τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ κοινωνικὰ ζητήματα, ὅτι τὸ περιβάλλον τῆς οἰκογενείας ἀσκεῖ τὴν μεγαλύτεραν ἐπιρροὴν εἰς τὴν τύχην τοῦ παιδιοῦ. Αἱ κακαὶ συνήθειαι τῶν γονέων, ἡ ἀμάθεια, ἡ ἀδιαφορία, συνδυσασμένοι πολλὰκις μὲ τὴν πενίαν, τὴν ἀνθυγιεινὴν κατοικίαν καὶ τὴν ἐλαττωματικὴν διατροφήν, ἀποτελοῦν τὸν ὁδηγὸν διὰ τὰς κοινωνικὰς παρεκλίσεις τῶν παιδιῶν. Ἡ οἰκογένεια κατὰ τὸν Cina Lomproso εἶναι «μία ἄλυσος χωρὶς τέλος διὰ μέσου χρόνου καὶ χώρου, ἡ ὁποία ὑποχρεώνει τοὺς ἐνηλίκους νὰ δίδουν εἰς τὰ τέκνα τῶν μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα, ὅτι ἔλαβον ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν μὲ τὴν ἀριστεράν». Αἱ παρατηρήσεις ἀπέδειξαν ὅτι τὰ 70 % τῶν παιδιῶν, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς σωφρονιστήρια καὶ ἄσυλα ἀλητῶν εἶναι θύματα τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἰδιαίτερος προέρχονται ἀπὸ οἰκογενείας ἐν διαλύσει.

Πρώτιστον καθῆκον τῆς πολιτείας εἶναι ἡ διεισδύσις τῶν εἰδικευμένων ὀργάνων τῆς εἰς τὴν ζωὴν τῆς οἰκογενείας, διὰ νὰ δύναται δι' αὐτῶν νὰ διαπιστοῖ βασικὰς ἀνάγκας, νὰ διακριβῶν ἑλαττωματικὰς περιπτώσεις, νὰ παρέχῃ συμβουλὰς καὶ νὰ βοηθῇ τὴν οἰκογένειαν διὰ τὴν θεραπείαν αὐτῶν ἢ εἰς τὴν ἐπίλυσιν δυσκόλων προβλημάτων τῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐξοδὸς τῆς ἀπὸ συγκεκριμένας μάτων τῆς, εἰς τὴν ἀποτέλεσμα αὐτῆς, ἀποτελοῦσα κατὰ βάσιν ἔργον τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ τῶν ἐπισκεπτριῶν νοσοκόμων ἀδελφῶν, δίδει ἀποτελεσματικὰς πολλὰκις λύσεις, αἵτινες διαμορφῶνουν τὴν μοῖραν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἄλλως εἴτε ἀπὸ ἄγνοιαν ἢ ἀδιαφορίαν τῶν γονέων ἢ ἀκόμη ἀπὸ ἐλαφρότητα συνειδήσεως, ἐξωθοῦνται εἰς τὴν ἀλητείαν ἢ ὀδηγοῦνται εἰς τὰ σανατόρια, τὰ ἄσυλα καὶ τὰς φυλακὰς. Ἡ παρακολούθησις τῆς ζωῆς τῶν παι-

διών κυρίως εις τὴν οἰκογένειαν ὅπου, ὀρθῶς κατὰ τὸν Ell Wood ἀναπτύσσονται οἱ συναισθηματισμοὶ καὶ αἱ συνήθειαι κατ' ἀντιγραφὴν τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς διαγωγῆς τῶν γονέων, ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου καλλιιεργεῖται συστηματικῶς ἢ γνῶσις, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν πείραν τῆς ἐξελισσομένης ἡλικίας καὶ περαιτέρω ἐκτὸς οἰκογενείας καὶ σχολείου, ὅπου οἱ κοινωνικοὶ κίνδυνοι προσφέρονται ἐνίοτε ὑπὸ τὰ προσωπεῖα τῶν κακῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν, συγκεντρώσεων, ὁμαδικῶν διασκεδάσεων ἢ ἄλλους χαρίεις μανδύας, ἀποτελεῖ καθήκον τῶν συγχρόνων κρατῶν. Ἐν ὄψει τῶν ὡς ἄνω τραγικῶν κοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ σύγχρονα κράτη, δι' ἐνὸς πλήρους δικτύου, περιλαμβάνοντος ὅλους τοὺς παιδαγωγικοὺς καὶ κοινωνικοὺς παράγοντας, οἱ ὅποιοι λόγῳ εἰδικότητος καὶ ἀποστολῆς εἶναι ἀρμόδιοι, ἐποπτεύουν καὶ καθοδηγοῦν τὴν ζωὴν τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν οἰκογένειαν, τὸ σχολεῖον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἀνάγκης, ἐπεμβαίνουν διὰ νὰ δώσουν εἰς τὸ παιδί τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ὀρθὴν καὶ ἐπιβεβλημένην λύσιν.

Εἰδικῶς τὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ περίθαλψιν τῶν παιδιῶν, ἅτινα ἀποστεροῦνται τῶν μητέρων τῶν, λόγῳ ἐργασιακῆς ἀπασχολήσεώς τῶν, καλύπτει σήμερον τὸ Κράτος διὰ τοῦ θεσμοῦ εἰδικῶν ἰδρυμάτων, ἀποκαλουμένων Παιδικῶν Σταθμῶν.

Ὁ Παιδικὸς Σταθμὸς, ὡς ἴδρυμα κρατικῆς ἢ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν παροχὴν ἡμερησίας περιθάλψεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως εἰς ἄπορα νήπια (3 - 6 ἐτῶν) τῶν ὁποίων αἱ ἄποροι μητέρες, λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν (ἀσθένεια, φυλάκισις κλπ.) ἢ λόγῳ ἐργασιακῆς τῶν ἀπασχολήσεως δὲν διαμένουν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύνανται νὰ ἔχουν τὴν εὐθύνην τῆς διατροφῆς καὶ ἀνατροφῆς τῶν νηπίων τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Ἡ λειτουργία τῶν Ἰδρυμάτων τούτων ἀπὸ διοικητικῆς, διαχειριστικῆς καὶ ὑγειονομικῆς πλευρᾶς παρακολουθεῖται ὑπὸ εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν.

Οἱ Παιδικοὶ Σταθμοί, περιθάλποντες κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας τὰ νήπια τῶν ἐργαζομένων ἢ τῶν ἀναγκαιῶς διαμενουσῶν εἰς τὴν κατοικίαν τῶν μητέρων, παρέχουν ἀνακούφισιν εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ εὐκαιρίαν εἰς τὰς ἐργαζομένας μητέρας ν' ἀπασχολῶνται εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν, ἀπαλλασσόμεναι τῆς ἡμερησίας φροντίδος τῶν τέκνων τῶν. Ὁ διὰ τῶν Ἰδρυμάτων τούτων ὑπηρετούμενος σκοπὸς ἀποβλέπει οὐσιαστικώτερον εἰς τὸ ν' ἀποφευχθῆ, ἢ κατ' ἀνάγκην, ἐγκατάλειψις τῶν νηπίων εἰς τοὺς δρόμους μὲ ὅλας τὰς συνεπειὰς τῆς κακῆς ἐκ τοῦ λόγου τούτου διαπαιδαγωγήσεώς τῶν.

Ἡ σκοπιμότης λειτουργίας τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν, γίνεται ἀντιληπτὴ περισσότερο εἰς τὰ ἀστικά κέντρα, ὅπου οἱ κίνδυνοι τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ εἶναι μεγαλύτεροι καὶ αἱ κοινωνικαὶ συνθήκαι εἰς τὸ ἔπακρον ἐπαχθεῖς διὰ τὴν πνευματικὴν του καλλιέργειαν καὶ τὴν σωματικὴν του ἀκεραιότητα.

διών κυρίως εἰς τὴν οἰκογένειαν ὅπου, ὀρθῶς κατὰ τὸν Ell Wood ἀναπτύσσονται οἱ συναισθηματισμοὶ καὶ αἱ συνήθειαι κατ' ἀντιγραφὴν τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς διαγωγῆς τῶν γονέων, ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου καλλιιεργεῖται συστηματικῶς ἢ γνῶσις, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν πείραν τῆς ἐξελισσομένης ἡλικίας καὶ περαιτέρω ἐκτὸς οἰκογενείας καὶ σχολείου, ὅπου οἱ κοινωνικοὶ κίνδυνοι προσφέρονται ἐνίοτε ὑπὸ τὰ προσωπεῖα τῶν κακῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν, συγκεντρώσεων, ὁμαδικῶν διασκεδάσεων ἢ ἄλλους χαρίεις μανδύας, ἀποτελεῖ καθῆκον τῶν συγχρόνων κρατῶν. Ἐν ὄψει τῶν ὡς ἄνω τραγικῶν κοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ σύγχρονα κράτη, δι' ἐνὸς πλήρους δικτύου, περιλαμβάνοντος ὅλους τοὺς παιδαγωγικοὺς καὶ κοινωνικοὺς παράγοντας, οἱ ὅποιοι λόγῳ εἰδικότητος καὶ ἀποστολῆς εἶναι ἀρμόδιοι, ἐποπτεύουσι καὶ καθοδηγοῦσι τὴν ζωὴν τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν οἰκογένειαν, τὸ σχολεῖον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἀνάγκης, ἐπεμβαίνουν διὰ νὰ δώσουν εἰς τὸ παιδί τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ὀρθὴν καὶ ἐπιβεβλημένην λύσιν.

Εἰδικῶς τὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ περίθαλψιν τῶν παιδιῶν, ἅτινα ἀποστεροῦνται τῶν μητέρων των, λόγῳ ἐργασιακῆς ἀπασχολήσεώς των, καλύπτει σήμερον τὸ Κράτος διὰ τοῦ θεσμοῦ εἰδικῶν ἰδρυμάτων, ἀποκαλουμένων Παιδικῶν Σταθμῶν.

Ὁ Παιδικὸς Σταθμὸς, ὡς ἴδρυμα κρατικῆς ἢ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν παροχὴν ἡμερησίας περιθάλψεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως εἰς ἄπορα νήπια (3 - 6 ἐτῶν) τῶν ὁποίων αἱ ἄποροι μητέρες, λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν (ἀσθένεια, φυλάκισις κλπ.) ἢ λόγῳ ἐργασιακῆς τῶν ἀπασχολήσεως δὲν διαμένουν εἰς τὴν οἰκίαν των καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύνανται νὰ ἔχουν τὴν εὐθύνην τῆς διατροφῆς καὶ ἀνατροφῆς τῶν νηπίων των κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Ἡ λειτουργία τῶν Ἰδρυμάτων τούτων ἀπὸ διοικητικῆς, διαχειριστικῆς καὶ ὑγειονομικῆς πλευρᾶς παρακολουθεῖται ὑπὸ εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν.

Οἱ Παιδικοὶ Σταθμοί, περιθάλποντες κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας τὰ νήπια τῶν ἐργαζομένων ἢ τῶν ἀναγκαιῶς διαμενουσῶν εἰς τὴν κατοικίαν των μητέρων, παρέχουν ἀνακούφισιν εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ εὐκαιρίαν εἰς τὰς ἐργαζομένας μητέρας ν' ἀπασχολῶνται εἰς τὴν ἐργασίαν των, ἀπαλλασσόμεναι τῆς ἡμερησίας φροντίδος τῶν τέκνων των. Ὁ διὰ τῶν Ἰδρυμάτων τούτων ὑπηρετούμενος σκοπὸς ἀποβλέπει οὐσιαστικώτερον εἰς τὸ ν' ἀποφευχθῆ, ἢ κατ' ἀνάγκην, ἐγκατάλειψις τῶν νηπίων εἰς τοὺς δρόμους μὲ ὄλας τὰς συνεπειὰς τῆς κακῆς ἐκ τοῦ λόγου τούτου διαπαιδαγωγήσεώς των.

Ἡ σκοπιμότης λειτουργίας τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν, γίνεται ἀντιληπτὴ περισσότερο εἰς τὰ ἀστικά κέντρα, ὅπου οἱ κίνδυνοι τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ εἶναι μεγαλύτεροι καὶ αἱ κοινωνικαὶ συνθήκαι εἰς τὸ ἔπακρον ἐπαχθεῖς διὰ τὴν πνευματικὴν του καλλιέργειαν καὶ τὴν σωματικὴν του ἀκεραιότητα.

Περαιτέρω, διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ, οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου διαβιώσεως καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἐλληνίδων ἀγροτικῶν λειτουργοῦν εἰδικὰ Ἰδρύματα κοινωνικῆς προνοίας, ἀποκαλούμενα Οἰκοκυρικαὶ Μεταβατικαὶ Ἀγροτικαὶ Σχολαί.

Αἱ Σχολαὶ αὗται, λειτουργοῦσαι βάσει εἰδικοῦ προγράμματος, ὡς Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, ἀποσκοποῦν εἰς τὸ νὰ μεταδώσουν εἰς τὰς νεάνιδας τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν τὰς ἀπαραιτήτους θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς γνώσεις οἰκιακῆς οἰκονομίας, ὑγιεινῆς καὶ ὀργανώσεως ἐνὸς σπιτιοῦ μὲ ὄλας τὰς βάσεις μιᾶς συγχρονισμένης καὶ πολιτισμένης διαβιώσεως, εἰς τρόπον ὥστε αὗται νὰ καταστοῦν ἄξιοι ἐλληνίδες σύζυγοι καὶ μητέρας.

Εἰδικευμένον προσωπικόν, διδάσκει εἰς τὰς μαθητριάς μαθήματα ἐλληνοπρεποῦς συμπεριφορᾶς, γενικῆς μορφώσεως, ὑφαντουργίας, ταπητουργίας, χειροτεχνίας, μοδιστικῆς, μαγειρικῆς, ζαχαροπλαστικῆς, ὑγιεινῆς, βρεφοκομίας κλπ.

Ἡ φοίτησις εἰς τὰς σχολὰς ταύτας παρεχομένη δωρεὰν εἶναι τριετῆς. Εἰς ταύτας γίνονται οἰκότροφοι ἢ ἐξωτερικαὶ νεάνιδες, ἡλικίας 13 - 17 ἐτῶν, ἀπόφοιτοι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Διὰ τὴν δυνατότητα ἐξυπηρέτησεως περισσοτέρων ἀγροτικῶν περιοχῶν, τὰ Ἰδρύματα ταῦτα ἔχουν μεταβατικὸν χαρακτήρα, μετακινούμενα κατὰ ὄρισμένα χρονικὰ διαστήματα ἀπὸ μιᾶς περιφερείας εἰς ἐτέραν.

ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

Ἀνέκαθεν τὰ Κράτη ἠσχολοῦντο μὲ τὸν ἔλεγχον τῶν παραστρατημένων ἀνηλίκων, ὅστις κατέληγεν εἰς τὴν λήψιν τῶν ἐπιβεβλημένων εἰς ἐκάστην περίπτωσιν μέτρων, διὰ τὴν ἀναμόρφωσιν ἢ τὴν σωφρονιστικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν ἐκ τούτων περιπιπτόντων, εἰς ἀδικήματα, ἀπτόμενα τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἀπὸ τὸ συνελθὸν κατὰ τὸ 1947 εἰς Γενεὴν Συνέδριον, διακριβώθη, ὅτι αἱ περιπτώσεις τῶν παραστρατημάτων τῶν νέων ηὔξηθησαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλβετίαν ἀκόμη κατὰ 100 %, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ πολεμικὰ δεδομένα. Αἱ μεγαλόπολεις τῆς Ἀμερικῆς ἀντικρῦζον σοβαρωτάτους κινδύνους ἐκ τῆς ἐγκληματικότητος τῶν νέων, οἱ ὅποιοι, ὠργανωμένοι ἐνίοτε εἰς «συμμορίας» παιδιῶν καὶ ἐφήβων—λευκῶν, μαύρων, πορτορικανῶν — ἀπέβησαν ἀληθῆς μάστιξ τῆς ἀμερικανικῆς κοινωνίας.

Οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὸ θέμα τοῦτο κοινωνιολόγοι ἀποδίδουν τὴν σημειουμένην μεταπολεμικὴν αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος τῶν νέων, εἰς τὰς ἀμέσους ἢ ἐμμέσους συνεπεΐας τοῦ πολέμου (ἀναγκαστικαὶ μετακινήσεις συνεπεΐα βομβαρδισμῶν, μεταναστεύσεις τῶν γονέων, δημιουργία στρατιᾶς ὄρφανῶν καὶ ἀπροστατευτῶν παιδιῶν κλπ.), εἰς τὴν χαλάρωσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, εἰς τὴν πλημμελεῖα λειτουργίας τῶν σχολείων, τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τῆν ἐπιρροὴν τῆς πατρικῆς παρακολουθήσεως, τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατηχήσεως κ.ο.κ. Τὸ Ὑπουργεῖον Ἐργασίας τῶν Ἦνω-

μένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς θεωρεῖ ὅτι τὸ πρόβλημα τῶν παραστρατημένων νέων ἔχει τόσην βαρύτητα καὶ ἐπικαιρότητα, ὥστε ἡ ἀντιμετώπισίς του ἔχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸν κύκλον τῶν κοινωνικῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν εἰδικὴν προσοχὴν καὶ ἄμεσον δρᾶσιν. Τὸ αὐτὸ Ὑπουργεῖον θεωρεῖ ὡς ἓνα τῶν κυριωτέρων συντελεστῶν, οἱ ὁποῖοι ὑποβοηθοῦν τὸ παραστράτημα τῶν νέων, τὴν ἀνάγκην των, ἵνα ἐγκαταλείψουν τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν καὶ νὰ ἐξέλθουν εἰς τὴν κοινωνίαν, χωρὶς ἄμεσον παρακολούθησιν. Ἰδιαιτέρως ἡ ἔλλειψις πείρας εἰς τοὺς νέους, ἵνα διαχωρίζουν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακὸν θεωρεῖται αἰτία, ἵνα πίπτουν θύματα τῶν βλαβερῶν ἐπιδράσεων καὶ τῶν κινδύνων, οἵτινες ἐλλοχεύουν ὑπὸ τὴν εὐδαίμονα καὶ προκλητικὴν ἐπιφάνειαν τῶν μεγαλουπόλεων.

Διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ τούτου, ὅλαι αἱ πολιτεῖαι τοῦ κόσμου, λαμβάνουν σειρὰν ἐπιστημονικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ἀνίχνευσιν τῶν ἀπλῶς ὑπόπτου διαγωγῆς νέων, τὴν ἴδρυσιν κέντρων παρατηρήσεως καὶ σταθμῶν παιδαγωγικῶν καὶ κοινωνικῶν συμβουλῶν καὶ περαιτέρω τὴν λειτουργίαν ὑπηρεσιῶν καὶ ἰδρυμάτων, ἔλεγχον τῆς ἐξοικογενειακῆς ζωῆς, τοῦ κινηματογράφου καὶ τῶν ἐντύπων, ὡς καὶ τῶν ἰδρυμάτων περιθάλψεως, ἀναμορφώσεως καὶ σωφρονισμοῦ τῶν ἐπισημανθέντων ὡς παραστρατημένων νέων.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ παιδικὴ ἐγκληματικότητα, ἡ ὁποία σημειωτέον δὲν ἔχει ἀξιοσημείωτον ἔξαρσιν ἀντιμετωπίζεται διὰ συνδυασμένων κοινωνικῶν, παιδαγωγικῶν, θεραπευτικῶν καὶ σωφρονιστικῶν μέτρων.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ

Εἰδικὰ προγράμματα καλύπτουν τὴν προστασίαν τούτων.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐξασφαλιζέται ἡ διατήρησις τῆς Ἐθνικῆς παραγωγικῆς δυνάμεως καὶ περαιτέρω ἡ φυσικὴ καὶ ἠθικὴ ὑγεία τῆς πολυτέκνου οἰκογενείας, ἡ πολιτεία λαμβάνει εἰδικὰ μέτρα προστασίας τῶν πολυτέκνων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐκ τούτων ἀπόρων. Τὸ βαθύτερον νόημα τοῦ προστατευτικοῦ τούτου θεσμοῦ πρέπει ν' ἀναζητηθῆ εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ἀμοιβαιότητος καὶ κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης τοῦ γενικοῦ συνόλου πρὸς τὴν τάξιν τῶν πολυτέκνων, οἵτινες ἐμφανίζονται μὲ ἐπιυξημένην εὐθύνην ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν συντήρησιν, διατροφὴν καὶ ἀνατροφὴν τῶν πολλῶν ἀνηλίκων ἢ ἄλλως μὴ προσοδοφόρων τέκνων των, τὰ ὁποῖα ὁμαλῶς ἀναπτυσσόμενα καὶ ἐθνοπρεπῶς διαπαιδαγωγοῦμενα, ἀποβαίνουν πρὸς ὄφελος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου γενικώτερον.

Συμφώνως πρὸς τὴν κειμένην Νομοθεσίαν ταύτην :

α) Ὡς πολυτέκνοι χαρακτηρίζονται οἱ γονεῖς, οἱ ἔχοντες πέντε τοῦλάχιστον ζῶντα τέκνα ἐκ νομίμου γάμου ἢ νομιμοποιηθέντα ἢ νομίμως ἀναγνωρισθέντα, ἐφ' ὅσον τὰ μὲν [θή]λα εἶναι ἄγαμα ἢ διατελοῦν ἐν διαζεύξει ἢ ἐν χηρείᾳ καὶ συντηροῦνται ὑπὸ τινος τῶν γονέων, τὰ δὲ ἄρρενα ἐφ' ὅσον εἶναι ἀνήλικα καὶ ἄνευ ἰδίου βιοποριστικοῦ ἔργου.

β) Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ πολυτέκνου ὡς τοιοῦτου ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ οἰκείου Συλλόγου Πολυτέκνων, ἢ χορήγησις δὲ τοῦ βιβλιαρίου ταυτότητος ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὴν Ἄνωτάτην Συνομοσπονδίαν Πολυτέκνων.

γ) Οἱ πολύτεκνοι ἀπολαμβάνουν σειρᾶς εὐεργετημάτων, κοινωνικῆς προστασίας καὶ οἰκονομικῶν διευκολύνσεων (εἰδικαὶ ἐνισχύσεις, οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα κ.λ.π.).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τὸ περιεχόμενον τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας συνδέεται ἀπολύτως μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ. Διεθνῶς, ὡς ἀποδοτικώτερος ὀρισμὸς τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ θεωρεῖται ὁ δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Bisuo, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἀποστολὴ τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ συνίσταται εἰς τὸ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀδύνατον ἢ μειονεκτοῦντα ἄνθρωπον εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως, ἀκολουθῶν τὰς νομικῶς καὶ κοινωνικῶς παραδεδεγμένας ἀρχάς.

Αἱ νεότεραι τάσεις τῶν συγχρόνων κρατῶν, ἀποσκοποῦσαι ὅπως αἱ ὑπηρεσίαι δημοσίας ἀντιλήψεως μὴ ἀρκῶνται μόνον εἰς τὴν ἐξοδὸν τῶν ἀτόμων ἢ τῶν ὁμάδων ἐκ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν περιῆλθον, ἀλλὰ νὰ διεισδύσουν εἰς τὴν ἀνίχνευσιν τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὴν κατάστασιν ταύτην, ἐδημιούργησαν τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν. Παραλλήλως, ἡ ἀνάπτυξις τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀνθρωπολογίας, ἀπέδειξαν ὅτι τὰ κοινωνικὰ προβλήματα δὲν πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζονται συμπτωματικῶς μὲ βάσιν τὸν ἀνθρώπινον συναισθηματισμὸν καὶ τὴν συμπάθειαν πρὸς ἀλληλοβοήθειαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπιστημονικὴν μέθοδον, προσμετρῶσαν μὲ σχετικῶς ἀσφαλῆ συμπεράσματα, τὴν φύσιν, τὰς ἐπιδράσεις καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀντιμετωπίσεώς των.

Ἐν τῇ ὡς ἄνω ἐπιδιώξει τῆς, ἢ κοινωνικῆς ἐργασίας, ἀποτελεῖ ψυχολογικὴν τεχνικὴν, μέσῳ τῆς ὁποίας προσπαθεῖ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὰ μειονεκτοῦντα ἢ ἀδύναμα γενικῶς ἄτομα καὶ ν' ἀφυπνίσῃ τὰς ἐσωτερικὰς δυνάμεις των, εἰς τρόπον ὥστε ταῦτα νὰ ἀναπτύξουν αὐτενέργειαν καὶ πρωτοβουλίαν καὶ καταστοῦν συνειδητῶς ὑπεύθυνα ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ των, τῆς οἰκογενείας των καὶ τῆς κοινωνίας. Ἡ μέθοδος αὕτη, ὑποβοηθοῦσα τὸν μειονεκτοῦντα ἄνθρωπον, εἰς τὸ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, εἰς ἣν ἔχει περιαχθῆ καὶ ν' ἀποκαλύψῃ περισσότερον ἀποδοτικὸν τρόπον ἀντιμετώπισεως τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς του, ἄνευ ἀπομακρύνσεώς του ἀπὸ τὸ ὄριον τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως τὴν ἐναργεστέραν ἔκφρασιν τῆς κοινωνικῆς συνειδησεως τοῦ ἀνθρώπου. Περαιτέρω, πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐργασία ἐκτελουμένη κατ' ἐπιταγὴν τοῦ γενικωτέρου ἐθνικοῦ καθήκοντος τῆς πολι-

τείας, απαιτούντος τὴν ἐξαφάνισιν ἢ τὴν μείωσιν εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατόν τῶν ὡς ἄνω περιστατικῶν.

Ἡ κοινωνικὴ ἐργασία, κατὰ τ' ἀνωτέρω, συνίσταται εἰς τὴν μέθοδον : α) ἐξ ακριβέσεως, διὰ συστηματικῆς ἐξετάσεως, τῶν γεγονότων καὶ τῶν κατ' ἴδιαν παραγόντων, οἱ ὅποιοι συνθέτουν τὸ πρόβλημα ἑνὸς ἀτόμου (διάγνωσις) καὶ β) ἀντιμετωπίσεως τῆς καταστάσεως ταύτης, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς σχεδίου, ἄγοντος ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν κοινωνικῶν δυνατοτήτων τοῦ συγκεκριμένου ἀτόμου ἀπὸ ψυχικῆς, πνευματικῆς, φυσικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀπόψεως (θεραπεία).

Ἡ διάγνωσις, ὡς ταυτιζομένη μὲ τὴν κοινωνικὴν ἔρευναν τῶν πολυσυνθέτων παραγόντων, οἱ ὅποιοι συνθέτουν τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα, ἀπαιτεῖ τὴν συνεργασίαν ἀνθρώπων, εἰδικευμένων εἰς συναφεῖς ἐπιστήμας (τὸ πρόβλημα φερ' εἰπεῖν τῶν ἀπροστατεῦτων γερόντων ἀπαιτεῖ συνεργασίαν εἰδικῶν περὶ τὴν γηριατρικὴν, δημογραφίαν, κοινοτικὴν ὀργάνωσιν, κοινωνικὴν ἀσφάλισιν, οἰκογενειακὰς σχέσεις, κοινωνικὴν νομοθεσίαν κλπ.), ἐνῶ ἡ θεραπεία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ μέσα καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν κοινωνικῶν προγραμμάτων, τὰ ὅποια ἐφαρμόζει τὸ Κράτος.

Διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐργασίας ταύτης, διεμορφώθη ἴδιος κλάδος κοινωνικῶν ὀργάνων, οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοί.

Τὰ κοινωνικὰ ταῦτα στελέχη διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ φέρουν ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον τῶν τοῦτο εἰς πέρας, πρέπει νὰ εἶναι κάτοχοι εἰδικῆς ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως καὶ ἀνωτέρας καὶ πολυπλεύρου μορφώσεως, ὡς ἄνθρωποι δὲ νὰ διακρίνονται διὰ τὸ ἀδαμάντινον τοῦ χαρακτήρος, τὸ ἐχέμυθον, τὴν καλωσύνην, τὴν εὐγένειαν, τὴν ἀμεροληψίαν, τὴν παρατηρητικότητα, τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀνίχνευσιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων καὶ τὴν εὐστροφίαν, ἵνα προσαρμόζουσιν τὸ ὑπὸ ἔρευναν ἐκάστοτε περιστατικὸν εἰς τὴν κατάλληλον ἀρχὴν κοινωνικῆς θεραπείας.

Οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοί, εἴτε εἰδικευμένοι εἰς τοὺς καθ' ἕκαστον τομεῖς κοινωνικῆς ἐργασίας (Social Case Work), εἴτε συνθετικῆς καὶ πολυδυνάμου ἰκανότητος (Polyvalente) χρησιμοποιοῦνται σήμερον εὐρύτατα εἰς ὅλα τὰ προγράμματα κοινωνικῆς προστασίας τοῦ ἀνθρώπου εἴτε ὡς μεμονωμένου περιστατικοῦ εἴτε παρὰ τῆ οἰκογενεῖα, εἴτε περιθαλπομένου ἐν Ἰδρύματι, εἴτε προσηρημένου εἰς Κοινότητα (τυφλός, ἀνεργός, ἀπροσάρμοστο παιδί, φυματικός, τραγλοβίωτος κλπ.). Αἱ προηγμένα ἐυρωπαϊκὰ ἡῶραι, χρησιμοποιοῦν ἐπωφελῶς τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Οὕτως, ἐν Γαλλίᾳ ἐργάζονται εἰς διαφόρους τομεῖς 15.000 κοινωνικοὶ λειτουργοί, ἐν Γερμανίᾳ 14.000, ἐν Ἰταλίᾳ 25.000, ἐν Ἑλβετίᾳ 2.500, εἰς τὸ Ἰσραήλ 2.000 κ.ο.κ.

Ἡ κοινωνικὴ ἐργασία, διεισδύουσα εἰς τὰ πλέον λεπτὰ ζητήματα τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς οἰκογενείας καλύπτεται ὑπὸ ἄκρας ἐμπιστευτικότητος, ἥτις ἀποτελεῖ ἄλλως τε μίαν ἐκ τῶν ἠθικῶν ὑποχρεώσεων τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, βασιζομένην εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου ἐπὶ τοῦ ἀπορρήτου τῶν προσωπικῶν του ὑποθέσεων, ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς δὲ διέπεται ὑπὸ ἰδίου καθεστώτος,

κανόνων ἠθικῶν καθηκόντων (κῶδιξ ἠθικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς δεοντολογίας). Τὸ ἐπάγγελμα καθ' ἑαυτό, προστατεύεται ὑπὸ εἰδικῶν διατάξεων νόμων.

Ἡ ἄσκησις τοῦ λειτουργήματος τούτου, ἔχει ἀναγνωσθῆ διεθνῶς δι' ἀποφάσεως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν, ληφθεῖσης κατὰ τὸ 1952 καὶ ἀποφανθείσης, ὅτι «ἡ κοινωνικὴ ἐργασία δέον ν' ἀσκηθῆται ἐπαγγελματικῶς ἐκ μέρους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, κατόπιν ἐκπαιδεύσεως εἰς εἰδικὰς σχολὰς, ἐπὶ τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας».

Ὁ θεσμὸς τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν ἐνεφανίσθη ἐν Ἀμερικῇ τὸ 1898, διὰ τῆς καθιερώσεως εἰδικῶν μαθημάτων εἰς τὰ μέλη τῆς Charity Organisation Society τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας ἐγένετο κατὰ τὸ 1911 ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Richard Cabot, ἐντὸς δὲ μιᾶς δεκαετίας, πλέον τῶν 20.000 κοινωνικῶν λειτουργῶν ὑπηρετοῦν εἰς Ἀμερικανικὰς ὑπηρεσίας νοσοκομείων, ἰατρειῶν, ἰδρύματα μητρότητος καὶ παιδιοῦ, σχολεῖα, δικαστήρια ἀνηλίκων, βιομηχανίας κλπ.

Ἱστορικῶς, ὁ θεσμὸς πηγάζει ἀπὸ τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνας, ὅπου αἱ «διακόνισσαι» ὡς ὄργανα τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἐκράτησαν, μετὰ τὴν στοργικὴν τῶν μέριμναν ὀλοκληρον τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς προνοίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ θεσμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ τούτου λειτουργήματος ἐσημειώθη κατὰ τὸ ἔτος 1915 ὑπὸ τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Πριγκιπίσσης Ἀλίκης λειτουργήσαντος Σωματείου «Ἐνωσις Δεσποινίδων Φίλων τοῦ Λαοῦ». Ἐκτοτε οὐδεμίαν παρατηρήθη ἐξέλιξις μέχρι τοῦ 1947, ὅτε ὁ θεσμὸς ἤρχισεν ἀναπτυσσόμενος διὰ τῆς ὀργανώσεως σχολῶν, σεμιναρίων κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1948 ἤρξαντο λειτουργοῦσαι τέσσαρες σχολαί. Κατὰ τὸ ἰσχύον πρόγραμμα, σκοπὸς τῶν Ἑλληνικῶν Σχολῶν εἶναι ἡ κατάρτισις στελεχῶν, ἱκανῶν διὰ τὴν ἀνίχνευσιν, διερεύνησιν καὶ κατανόησιν τῶν προβλημάτων τοῦ ἀτόμου, τῆς οἰκογενείας, τῆς ὁμάδος καὶ τοῦ περιβάλλοντος, διὰ μεταδόσεως γνώσεων θεωρίας καὶ πράξεως τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας δικαίου, κοινωνιολογίας, ἐγκληματολογικῶν, σωφρονιστικῶν μέτρων κλπ.

Ἡ περιληπτικὴ παράθεσις τοῦ συστήματος τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, δὲν ἀποδίδει βεβαίως τὴν ὅλην εἰς βάθος καὶ ἔκτασιν εἰκόνα τῆς ἐφαρμοζομένης συγχρόνου πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ τομέως τούτου. Δεικνύει ὅμως ὅτι ἀπὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 τὸ σύνθημα τῆς διεθνοῦς διακηρύξεως τῆς Φιλαδελφείας τοῦ 1944, καθ' ὃ «ἡ πενία ὅπου δὲ ποτε καὶ ἂν ὑπάρχη ἀποτελεῖ κίνδυνον διὰ τὴν εὐημερίαν πάντων, ἐνεσαρκώθη εἰς ἓν ὀλοκληρωμένον πρόγραμμα κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἄνοδον τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καὶ τὴν κοινωνικὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ».